

ЗАТВЕРДЖЕНО

Директор
Державного науково-методичного центру
змісту культурно-мистецької освіти

М.М. Бриль

2019 р.

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ЗМІСТУ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Сольфеджіо

Навчальний посібник для 5 класу
для початкової мистецької освіти

Київ – 2019

Укладач:

Л.І. Татаурова

викладачка-методистка, завідуюча
відділом музично-теоретичних
дисциплін Дитячої школи мистецтв,
м. Обухів

Рецензенти:

Л.В. Портова

спеціалістка вищої категорії,
старша викладачка, завідуюча
відділом музично-теоретичних
дисциплін Дитячої школи мистецтв
№5 імені І.О. Дунаєвського,
м. Харків

В.О. Проваторова

викладачка вищої категорії,
викладачка-методистка, завідуюча
відділом музично-теоретичних
дисциплін Івано-Франківської
дитячої музичної школи №1
імені Миколи Лисенка

Відповідальна
за випуск:

В.М. Зінченко

Рекомендовано

© Татаурова Л.І., 2019 р.

© Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти, 2019 р.

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ЗМІСТУ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Л.І.Татаурова

Сольфеджіо

5 клас

Строк навчання 8 років

Навчальний посібник
для початкової мистецької освіти

Київ - 2019

*Затверджено Державним науково-методичним центром
змісту культурно-мистецької освіти 08 жовтня 2019 р. № 509*

Автор-укладач: **Л. І. Татаурова** Викладач – методист, завідувач відділом музично-теоретичних дисциплін Дитячої школи мистецтв, м. Обухів

Рецензенти: **Л. В. Портова** Старший викладач, завідувач відділом музично-теоретичних дисциплін Дитячої школи мистецтв №5 імені І. О. Дунаєвського, м. Харків

В. О. Проваторова Викладач – методист, завідувач відділом музично-теоретичних дисциплін Івано-Франківської дитячої музичної школи №1 імені Миколи Лисенка

Відповідальна за випуск: **В. М. Зінченко**

Посібник містить навчальний матеріал, що відповідає програмним вимогам для учнів 5 класу восьмирічного терміну навчання (Програма «Сольфеджіо», Київ, 2012).

У цьому виданні поєднані функції підручника, хрестоматій для сольфеджування, співу із текстом, для слухового та нотного аналізу, збірників інтонаційних вправ, практичних завдань з музичної грамоти, а також робочого зошита зі зразками для виконання різних вправ.

Матеріал посібника побудовано за принципом «від простого до складного», що дає можливість здійснити диференційований підхід до навчання учнів не тільки різних за рівнями підготовки, але й з різними музичними здібностями.

Телефон для замовлень: 097-035-34-57; 066-198-14-34.

© Татаурова Л. І., 2019 р.

© Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти, 2019 р.

Повторення тональностей

(до трьох ключових знаків)

1. Дописати таблицю тональностей.

Ля мажор		
		сі мінор
		
До мажор		ля мінор
		ре мінор
Сі б мажор		
		до мінор

2. Заповнити таблицю основних понять внутрішньоладових взаємовідносин.

Стійкі ступені ладу —		Нестійкі ступені ладу —	
Головні ступені ладу —		Побічні ступені ладу —	
Ввідні звуки (ступені) —		Вони розв`язуються у	
Головні тризвуки ладу —		Побічні тризвуки ладу —	

3. У До мажорі співати вправи з тактуванням.

а)

б)

4. Співати з тактуванням. Визначити будову: аааа, абаб¹, ааа¹, аа¹bb¹, абас (підкреслити)

Чи я ж кому винуватий Українська народна пісня

Жваво

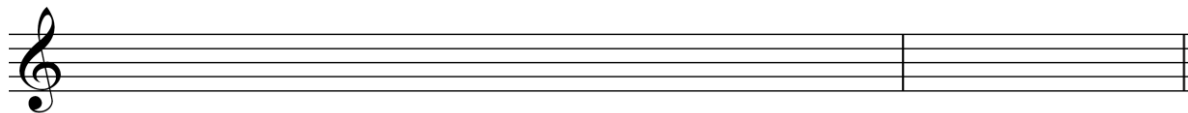
Головні тризвуки ладу та обернення тонічного тризвуку (повторення)

5. Дописати таблицю.

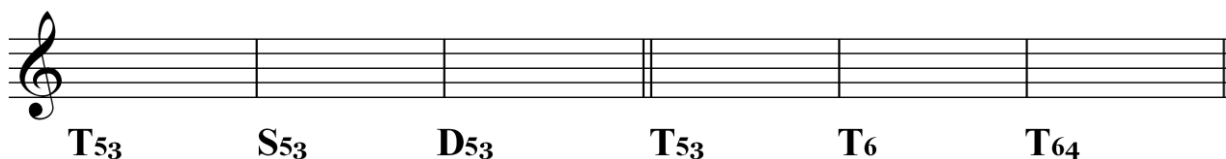
T₅₃ → I – III – V	S₅₃ →	D₅₃ →
T₅₃ → I	T₆ →	T₆₄ → V –

6. У тональності До мажор зробити нотні зразки вказаних побудов.

а) гама з розв'язанням нестійких ступенів у стійкі та **ввідні звуки** із розв'язанням:

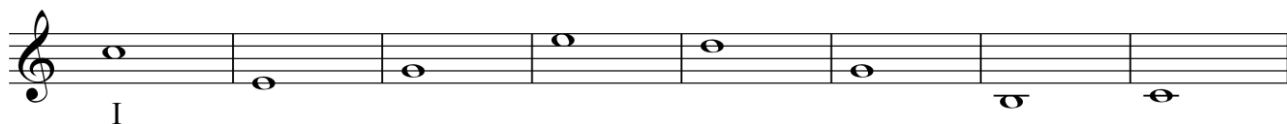

б) головні тризвуки ладу та обернення тонічного тризвуку:

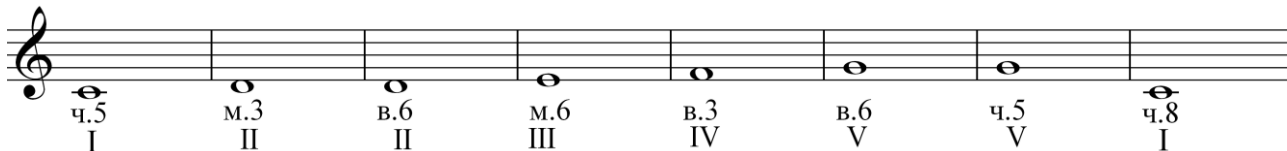

T₅₃ S₅₃ D₅₃ T₅₃ T₆ T₆₄

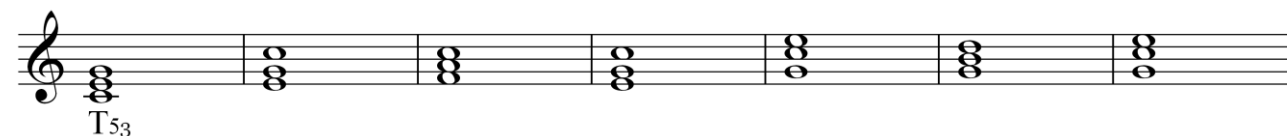
7. Визначити та заспівати надані ступені До мажору.

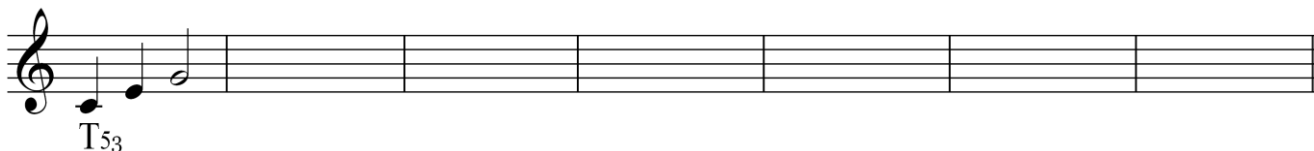
8. Побудувати на ступенях До мажору вказані інтервали. Співати їх та грати.

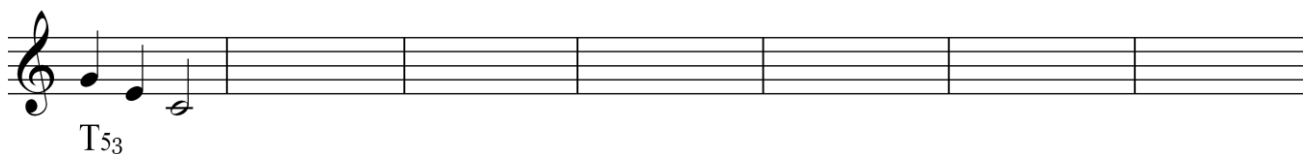
9. Визначити акорди у послідовності.

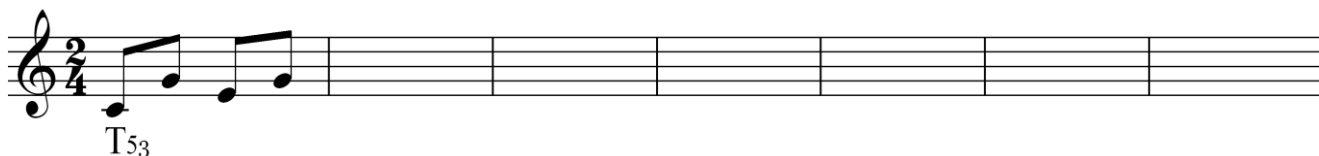
а) Дописати та заспівати цю послідовність мелодично ↑ (за зразком першого акорду):

б) Дописати та заспівати цю послідовність мелодично ↓ (за зразком першого акорду):

в) Дописати та заспівати цю послідовність у ламаному викладенні (за зразком першого акорду):

Обернення субдомінантового тризвуку

1) Перше обернення S₅₃ – Субдомінантовий секстакорд – S₆, S₆.

Утворюється способом перенесення нижнього звуку (прими) S₅₃ на октаву вгору.
Будується на VI ступені ладу (на терцієвому тоні). Складається з VI – I – IV ступенів.

2) Друге обернення S₅₃ – Субдомінантовий квартсекстакорд – S₆₄, S₆₄.

Утворюється способом перенесення нижнього звуку (терції) S₆ на октаву вгору.
Будується на I ступені ладу (на квінтовому тоні). Складається з I – IV – VI ступенів.

26. Зразки обернення субдомінантового тризвуку

До мажор ля мінор

S₅₃ S₆ S₆₄ S₅₃ S₆ S₆₄
IV VI I IV VI I

27. У Ре мажорі та сі мінорі побудувати: S₅₃, S₆, S₆₄ (за зразком №26).

28. Визначити акорди у наданих тональностях.

Зразок Фа мажор Соль мажор Сі^b мажор

T₆ S₆ T₆₄
III VI V

29. Проаналізувати рух мелодії, знайти та позначити обернення субдомінанти. Співати з тактуванням. Транспонувати у Фа мажор.

Та калино-малино Українська народна пісня

Не поспішаючи

30. З'єднати тонічні акорди з субдомінантовими у плавному голосоведенні (гармонічне з'єднання - це коли загальний звук залишається на місці у тому ж голосі).

Зразки

T₅₃ S₆₄ T₅₃ T₆ S₅₃ T₆ T₆₄ S₆ T₆₄

Ре мажор

Соль мажор

Обернення домінантового тризвуку

1) Перше обернення D₅₃ – Домінантовий секстакорд – D₆.

Утворюється способом перенесення нижнього звуку (прими) D₅₃ на октаву вгору.

Будується на VII ступені мажору та гармонічного мінору (на терцієвому тоні).

Складається з VII – II – V ступенів.

2) Друге обернення D₅₃ – Домінантовий квартсекстакорд - D₆₄.

Утворюється способом перенесення нижнього звуку (терції) D₆ на октаву вгору.

Будується на II ступені мажору та гармонічного мінору (на квінтовому тоні).

Складається з II – V – VII ступ.

31. Зразки обернення домінантового тризвуку

До мажор ля мінор

D₅₃ V D₆ VII D₆₄ II || D₅₃ V D₆ VII D₆₄ II

32. У Ре мажорі та сі мінорі побудувати: D₅₃, D₆, D₆₄ (за зразком №31).

33. Визначити акорди у наданих тональностях.

Ре мажор Фа мажор Соль мажор

T₆ III

34. Проаналізувати рух мелодії, знайти та позначити обернення домінанти. Співати з тактуванням. Транспонувати у Соль мажор.

Пісня

Жваво Сперонтес

35. З'єднати тонічні акорди з домінантовими у плавному голосоведенні (гармонічне з'єднання - це коли загальний звук залишається на місці у тому ж голосі).

Зразки

T₅₃ D₆ T₅₃ T₆ D₆₄ T₆ T₆₄ D₅₃ T₆₄

Ре мажор

Соль мажор

36. Визначити тональність та акорди у басовому ключі. Грати їх лівою рукою та використати, як супровід до наступного музичного прикладу «Крижачок».

Two staves of musical notation in bass clef, 2/4 time signature, key of D major. The first staff starts with a T_{53} label. The notes are: D2, F#2, A2, B2, D3, F#3, A3, B3, D4, F#4, A4, B4, D5, F#5, A5, B5, D6, F#6, A6, B6, D7, F#7, A7, B7, D8, F#8, A8, B8, D9, F#9, A9, B9, D10, F#10, A10, B10, D11, F#11, A11, B11, D12, F#12, A12, B12, D13, F#13, A13, B13, D14, F#14, A14, B14, D15, F#15, A15, B15, D16, F#16, A16, B16, D17, F#17, A17, B17, D18, F#18, A18, B18, D19, F#19, A19, B19, D20, F#20, A20, B20, D21, F#21, A21, B21, D22, F#22, A22, B22, D23, F#23, A23, B23, D24, F#24, A24, B24, D25, F#25, A25, B25, D26, F#26, A26, B26, D27, F#27, A27, B27, D28, F#28, A28, B28, D29, F#29, A29, B29, D30, F#30, A30, B30, D31, F#31, A31, B31, D32, F#32, A32, B32, D33, F#33, A33, B33, D34, F#34, A34, B34, D35, F#35, A35, B35, D36, F#36, A36, B36, D37, F#37, A37, B37, D38, F#38, A38, B38, D39, F#39, A39, B39, D40, F#40, A40, B40, D41, F#41, A41, B41, D42, F#42, A42, B42, D43, F#43, A43, B43, D44, F#44, A44, B44, D45, F#45, A45, B45, D46, F#46, A46, B46, D47, F#47, A47, B47, D48, F#48, A48, B48, D49, F#49, A49, B49, D50, F#50, A50, B50, D51, F#51, A51, B51, D52, F#52, A52, B52, D53, F#53, A53, B53, D54, F#54, A54, B54, D55, F#55, A55, B55, D56, F#56, A56, B56, D57, F#57, A57, B57, D58, F#58, A58, B58, D59, F#59, A59, B59, D60, F#60, A60, B60, D61, F#61, A61, B61, D62, F#62, A62, B62, D63, F#63, A63, B63, D64, F#64, A64, B64, D65, F#65, A65, B65, D66, F#66, A66, B66, D67, F#67, A67, B67, D68, F#68, A68, B68, D69, F#69, A69, B69, D70, F#70, A70, B70, D71, F#71, A71, B71, D72, F#72, A72, B72, D73, F#73, A73, B73, D74, F#74, A74, B74, D75, F#75, A75, B75, D76, F#76, A76, B76, D77, F#77, A77, B77, D78, F#78, A78, B78, D79, F#79, A79, B79, D80, F#80, A80, B80, D81, F#81, A81, B81, D82, F#82, A82, B82, D83, F#83, A83, B83, D84, F#84, A84, B84, D85, F#85, A85, B85, D86, F#86, A86, B86, D87, F#87, A87, B87, D88, F#88, A88, B88, D89, F#89, A89, B89, D90, F#90, A90, B90, D91, F#91, A91, B91, D92, F#92, A92, B92, D93, F#93, A93, B93, D94, F#94, A94, B94, D95, F#95, A95, B95, D96, F#96, A96, B96, D97, F#97, A97, B97, D98, F#98, A98, B98, D99, F#99, A99, B99, D100, F#100, A100, B100, D101, F#101, A101, B101, D102, F#102, A102, B102, D103, F#103, A103, B103, D104, F#104, A104, B104, D105, F#105, A105, B105, D106, F#106, A106, B106, D107, F#107, A107, B107, D108, F#108, A108, B108, D109, F#109, A109, B109, D110, F#110, A110, B110, D111, F#111, A111, B111, D112, F#112, A112, B112, D113, F#113, A113, B113, D114, F#114, A114, B114, D115, F#115, A115, B115, D116, F#116, A116, B116, D117, F#117, A117, B117, D118, F#118, A118, B118, D119, F#119, A119, B119, D120, F#120, A120, B120, D121, F#121, A121, B121, D122, F#122, A122, B122, D123, F#123, A123, B123, D124, F#124, A124, B124, D125, F#125, A125, B125, D126, F#126, A126, B126, D127, F#127, A127, B127, D128, F#128, A128, B128, D129, F#129, A129, B129, D130, F#130, A130, B130, D131, F#131, A131, B131, D132, F#132, A132, B132, D133, F#133, A133, B133, D134, F#134, A134, B134, D135, F#135, A135, B135, D136, F#136, A136, B136, D137, F#137, A137, B137, D138, F#138, A138, B138, D139, F#139, A139, B139, D140, F#140, A140, B140, D141, F#141, A141, B141, D142, F#142, A142, B142, D143, F#143, A143, B143, D144, F#144, A144, B144, D145, F#145, A145, B145, D146, F#146, A146, B146, D147, F#147, A147, B147, D148, F#148, A148, B148, D149, F#149, A149, B149, D150, F#150, A150, B150, D151, F#151, A151, B151, D152, F#152, A152, B152, D153, F#153, A153, B153, D154, F#154, A154, B154, D155, F#155, A155, B155, D156, F#156, A156, B156, D157, F#157, A157, B157, D158, F#158, A158, B158, D159, F#159, A159, B159, D160, F#160, A160, B160, D161, F#161, A161, B161, D162, F#162, A162, B162, D163, F#163, A163, B163, D164, F#164, A164, B164, D165, F#165, A165, B165, D166, F#166, A166, B166, D167, F#167, A167, B167, D168, F#168, A168, B168, D169, F#169, A169, B169, D170, F#170, A170, B170, D171, F#171, A171, B171, D172, F#172, A172, B172, D173, F#173, A173, B173, D174, F#174, A174, B174, D175, F#175, A175, B175, D176, F#176, A176, B176, D177, F#177, A177, B177, D178, F#178, A178, B178, D179, F#179, A179, B179, D180, F#180, A180, B180, D181, F#181, A181, B181, D182, F#182, A182, B182, D183, F#183, A183, B183, D184, F#184, A184, B184, D185, F#185, A185, B185, D186, F#186, A186, B186, D187, F#187, A187, B187, D188, F#188, A188, B188, D189, F#189, A189, B189, D190, F#190, A190, B190, D191, F#191, A191, B191, D192, F#192, A192, B192, D193, F#193, A193, B193, D194, F#194, A194, B194, D195, F#195, A195, B195, D196, F#196, A196, B196, D197, F#197, A197, B197, D198, F#198, A198, B198, D199, F#199, A199, B199, D200, F#200, A200, B200, D201, F#201, A201, B201, D202, F#202, A202, B202, D203, F#203, A203, B203, D204, F#204, A204, B204, D205, F#205, A205, B205, D206, F#206, A206, B206, D207, F#207, A207, B207, D208, F#208, A208, B208, D209, F#209, A209, B209, D210, F#210, A210, B210, D211, F#211, A211, B211, D212, F#212, A212, B212, D213, F#213, A213, B213, D214, F#214, A214, B214, D215, F#215, A215, B215, D216, F#216, A216, B216, D217, F#217, A217, B217, D218, F#218, A218, B218, D219, F#219, A219, B219, D220, F#220, A220, B220, D221, F#221, A221, B221, D222, F#222, A222, B222, D223, F#223, A223, B223, D224, F#224, A224, B224, D225, F#225, A225, B225, D226, F#226, A226, B226, D227, F#227, A227, B227, D228, F#228, A228, B228, D229, F#229, A229, B229, D230, F#230, A230, B230, D231, F#231, A231, B231, D232, F#232, A232, B232, D233, F#233, A233, B233, D234, F#234, A234, B234, D235, F#235, A235, B235, D236, F#236, A236, B236, D237, F#237, A237, B237, D238, F#238, A238, B238, D239, F#239, A239, B239, D240, F#240, A240, B240, D241, F#241, A241, B241, D242, F#242, A242, B242, D243, F#243, A243, B243, D244, F#244, A244, B244, D245, F#245, A245, B245, D246, F#246, A246, B246, D247, F#247, A247, B247, D248, F#248, A248, B248, D249, F#249, A249, B249, D250, F#250, A250, B250, D251, F#251, A251, B251, D252, F#252, A252, B252, D253, F#253, A253, B253, D254, F#254, A254, B254, D255, F#255, A255, B255, D256, F#256, A256, B256, D257, F#257, A257, B257, D258, F#258, A258, B258, D259, F#259, A259, B259, D260, F#260, A260, B260, D261, F#261, A261, B261, D262, F#262, A262, B262, D263, F#263, A263, B263, D264, F#264, A264, B264, D265, F#265, A265, B265, D266, F#266, A266, B266, D267, F#267, A267, B267, D268, F#268, A268, B268, D269, F#269, A269, B269, D270, F#270, A270, B270, D271, F#271, A271, B271, D272, F#272, A272, B272, D273, F#273, A273, B273, D274, F#274, A274, B274, D275, F#275, A275, B275, D276, F#276, A276, B276, D277, F#277, A277, B277, D278, F#278, A278, B278, D279, F#279, A279, B279, D280, F#280, A280, B280, D281, F#281, A281, B281, D282, F#282, A282, B282, D283, F#283, A283, B283, D284, F#284, A284, B284, D285, F#285, A285, B285, D286, F#286, A286, B286, D287, F#287, A287, B287, D288, F#288, A288, B288, D289, F#289, A289, B289, D290, F#290, A290, B290, D291, F#291, A291, B291, D292, F#292, A292, B292, D293, F#293, A293, B293, D294, F#294, A294, B294, D295, F#295, A295, B295, D296, F#296, A296, B296, D297, F#297, A297, B297, D298, F#298, A298, B298, D299, F#299, A299, B299, D300, F#300, A300, B300, D301, F#301, A301, B301, D302, F#302, A302, B302, D303, F#303, A303, B303, D304, F#304, A304, B304, D305, F#305, A305, B305, D306, F#306, A306, B306, D307, F#307, A307, B307, D308, F#308, A308, B308, D309, F#309, A309, B309, D310, F#310, A310, B310, D311, F#311, A311, B311, D312, F#312, A312, B312, D313, F#313, A313, B313, D314, F#314, A314, B314, D315, F#315, A315, B315, D316, F#316, A316, B316, D317, F#317, A317, B317, D318, F#318, A318, B318, D319, F#319, A319, B319, D320, F#320, A320, B320, D321, F#321, A321, B321, D322, F#322, A322, B322, D323, F#323, A323, B323, D324, F#324, A324, B324, D325, F#325, A325, B325, D326, F#326, A326, B326, D327, F#327, A327, B327, D328, F#328, A328, B328, D329, F#329, A329, B329, D330, F#330, A330, B330, D331, F#331, A331, B331, D332, F#332, A332, B332, D333, F#333, A333, B333, D334, F#334, A334, B334, D335, F#335, A335, B335, D336, F#336, A336, B336, D337, F#337, A337, B337, D338, F#338, A338, B338, D339, F#339, A339, B339, D340, F#340, A340, B340, D341, F#341, A341, B341, D342, F#342, A342, B342, D343, F#343, A343, B343, D344, F#344, A344, B344, D345, F#345, A345, B345, D346, F#346, A346, B346, D347, F#347, A347, B347, D348, F#348, A348, B348, D349, F#349, A349, B349, D350, F#350, A350, B350, D351, F#351, A351, B351, D352, F#352, A352, B352, D353, F#353, A353, B353, D354, F#354, A354, B354, D355, F#355, A355, B355, D356, F#356, A356, B356, D357, F#357, A357, B357, D358, F#358, A358, B358, D359, F#359, A359, B359, D360, F#360, A360, B360, D361, F#361, A361, B361, D362, F#362, A362, B362, D363, F#363, A363, B363, D364, F#364, A364, B364, D365, F#365, A365, B365, D366, F#366, A366, B366, D367, F#367, A367, B367, D368, F#368, A368, B368, D369, F#369, A369, B369, D370, F#370, A370, B370, D371, F#371, A371, B371, D372, F#372, A372, B372, D373, F#373, A373, B373, D374, F#374, A374, B374, D375, F#375, A375, B375, D376, F#376, A376, B376, D377, F#377, A377, B377, D378, F#378, A378, B378, D379, F#379, A379, B379, D380, F#380, A380, B380, D381, F#381, A381, B381, D382, F#382, A382, B382, D383, F#383, A383, B383, D384, F#384, A384, B384, D385, F#385, A385, B385, D386, F#386, A386, B386, D387, F#387, A387, B387, D388, F#388, A388, B388, D389, F#389, A389, B389, D390, F#390, A390, B390, D391, F#391, A391, B391, D392, F#392, A392, B392, D393, F#393, A393, B393, D394, F#394, A394, B394, D395, F#395, A395, B395, D396, F#396, A396, B396, D397, F#397, A397, B397, D398, F#398, A398, B398, D399, F#399, A399, B399, D400, F#400, A400, B400, D401, F#401, A401, B401, D402, F#402, A402, B402, D403, F#403, A403, B403, D404, F#404, A404, B404, D405, F#405, A405, B405, D406, F#406, A406, B406, D407, F#407, A407, B407, D408, F#408, A408, B408, D409, F#409, A409, B409, D410, F#410, A410, B410, D411, F#411, A411, B411, D412, F#412, A412, B412, D413, F#413, A413, B413, D414, F#414, A414, B414, D415, F#415, A415, B415, D416, F#416, A416, B416, D417, F#417, A417, B417, D418, F#418, A418, B418, D419, F#419, A419, B419, D420, F#420, A420, B420, D421, F#421, A421, B421, D422, F#422, A422, B422, D423, F#423, A423, B423, D424, F#424, A424, B424, D425, F#425, A425, B425, D426, F#426, A426, B426, D427, F#427, A427, B427, D428, F#428, A428, B428, D429, F#429, A429, B429, D430, F#430, A430, B430, D431, F#431, A431, B431, D432, F#432, A432, B432, D433, F#433, A433, B433, D434, F#434, A434, B434, D435, F#435, A435, B435, D436, F#436, A436, B436, D437, F#437, A437, B437, D438, F#438, A438, B438, D439, F#439, A439, B439, D440, F#440, A440, B440, D441, F#441, A441, B441, D442, F#442, A442, B442, D443, F#443, A443, B443, D444, F#444, A444, B444, D445, F#445, A445, B445, D446, F#446, A446, B446, D447, F#447, A447, B447, D448, F#448, A448, B448, D449, F#449, A449, B449, D450, F#450, A450, B450, D451, F#451, A451, B451, D452, F#452, A452, B452, D453, F#453, A453, B453, D454, F#454, A454, B454, D455, F#455, A455, B455, D456, F#456, A456, B456, D457, F#457, A457, B457, D458, F#458, A458, B458, D459, F#459, A459, B459, D460, F#460, A460, B460, D461, F#461, A461, B461, D462, F#462, A462, B462, D463, F#463, A463, B463, D464, F#464, A464, B464, D465, F#465, A465, B465, D466, F#466, A466, B466, D467, F#467, A467, B467, D468, F#468, A468, B468, D469, F#469, A469, B469, D470, F#470, A470, B470, D471, F#471, A471, B471, D472, F#472, A472, B472, D473, F#473, A473, B473, D474, F#474, A474, B474, D475, F#475, A475, B475, D476, F#476, A476, B476, D477, F#477, A477, B477, D478, F#478, A478, B478, D479, F#479, A479, B479, D480, F#480, A480, B480, D481, F#481, A481, B481, D482, F#482, A482, B482, D483, F#483, A483, B483, D484, F#484, A484, B484, D485, F#485, A485, B485, D486, F#486, A486, B486, D487, F#487, A487, B487, D488, F#488, A488, B488, D489, F#489, A489, B489, D490, F#490, A490, B490, D491, F#491, A491, B491, D492, F#492, A492, B492, D493, F#493, A493, B493, D494, F#494, A494, B494, D495, F#495, A495, B495, D496, F#496, A496, B496, D497, F#497, A497, B497, D498, F#498, A498, B498, D499, F#499, A499, B499, D500, F#500, A500, B500, D501, F#501, A501, B501, D502, F#502, A502, B502, D503, F#503, A503, B503, D504, F#504, A504, B504, D505, F#505, A505, B505, D506, F#506, A506, B506, D507, F#507, A507, B507, D508, F#508, A508, B508, D509, F#509, A509, B509, D510, F#510, A510, B510, D511, F#511, A511, B511, D512, F#512, A512, B512, D513, F#513, A513, B513, D514, F#514, A514, B514, D515, F#515, A515, B515, D516, F#516, A516, B516, D517, F#517, A517, B517, D518, F#518, A518, B518, D519, F#519, A519, B519, D520, F#520, A520, B520, D521, F#521, A521, B521, D522, F#522, A522, B522, D523, F#523, A523, B523, D524, F#524, A524, B524, D525, F#525, A525, B525, D526, F#526, A526, B526, D527, F#527, A527, B527, D528, F#528, A528, B528, D529, F#529, A529, B529, D530, F#530, A530, B530, D531, F#531, A531, B531, D532, F#532, A532, B532, D533, F#533, A533, B533, D534, F#534, A534, B534, D535, F#535, A535, B535, D536, F#536, A536, B536, D537, F#537, A537, B537, D538, F#538, A538, B538, D539, F#539, A539, B539, D540, F#540, A540, B540, D541, F#541, A541, B541, D542, F#542, A542, B542, D543, F#543, A543, B543, D544, F#544, A544, B544, D545, F#545, A545, B545, D546, F#546, A546, B546, D547, F#547, A547, B547, D548, F#548, A548, B548, D549, F#549, A549, B549, D550, F#550, A550, B550, D551, F#551, A551, B551, D552, F#552, A552, B552, D553, F#553, A553, B553, D554, F#554, A554, B554, D555, F#555, A555, B555, D556, F#556, A556, B556, D557, F#557, A557, B557, D558, F#558, A558, B558, D559, F#559, A559, B559, D560, F#560, A560, B560, D561, F#561, A561, B561, D562, F#562, A562, B562, D563, F#563, A563, B563, D564, F#564, A564, B564, D565, F#565, A565, B565, D566, F#566, A566, B566, D567, F#567, A567, B567, D568, F#568, A568, B568, D569, F#569, A569, B569, D570, F#570, A570, B570, D571, F#571, A571, B571, D572, F#572, A572, B572, D573, F#573, A573, B573, D574, F#574, A574, B574, D575, F#575, A575, B575, D576, F#576, A576, B576, D577, F#577, A577, B577, D578, F#578, A578, B578, D579, F#579, A579, B579, D580, F#580, A580, B580, D581, F#581, A581, B581, D582, F#582, A582, B582, D583, F#583, A583, B583, D584, F#584, A584, B584, D585, F#585, A585, B585, D586, F#586, A586, B586, D587, F#587, A587, B587, D588, F#588, A588, B588, D589, F#589, A589, B589, D590, F#590, A590, B590, D591, F#591, A591, B591, D592, F#592, A592, B592, D593, F#593, A593, B593, D594, F#594, A594, B594, D595, F#595, A595, B595, D596, F#596, A596, B596, D597, F#597, A597, B597, D598, F#598, A598, B598, D599, F#599, A599, B599, D600, F#600, A600, B600, D601, F#601, A601, B601, D602, F#602, A

Розв'язання субдомінантового і домінантового тризвуків з оберненнями

Тонічні акорди – **T₅₃**, **T₆**, **T₆₄** – консонуючі та стійкі. Розв'язання не потребують.

Субдомінантовий та **домінантовий** тризвуки з оберненнями – консонуючі, але нестійкі. Вони потребують розв'язання - переходу в найближчий тонічний акорд за принципом тяжіння нестійких ступенів у стійкі.

При розв'язанні спільний звук завжди залишається на місці (гармонічне з'єднання акордів).

43. Зразки розв'язань нестійких акордів S і D у стійкі T:

До мажор

S₅₃ → T₆ S₆ → T₆₄ S₆₄ → T₅₃

D₅₃ → T₆₄ D₆ → T₅₃ D₆₄ → T₆

44. У Соль мажорі розв'язати акорди S і D в T (за зразком попереднього прикладу).

45. Завершити мелодію, використовуючи ритм і рух по звуках вказаних акордів.

S₆₄ → T₅₃ S₆ → T₆₄ D₅₃ → T₆₄ D₆₄ → T₆

46. Завершити мелодію, використовуючи рух по звуках вивчених акордів.

T₆₄ S₆₄

47. Вивчити напам'ять нотами та зі словами. Співати двоголосно.

Співаємо канон

Чітко М. Щеглов

1. Ка - нон спі - вай мер - щій. Він зов - сім не склад - ний. Ди -

1. Ка - нон спі - вай мер - щій. Він зов - сім не склад - ний.

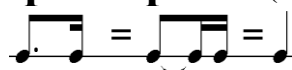
вись, де по - чи - нать, щоб гар - но за - спі - вать. 2. Пів

Ди - вись, де по - чи - нать, щоб гар - но за - спі - вать.

**2. Пів'юру – починай,
Пів'юру – здоганяй,**

**В дві ноти, не забудь,
Позаду рівно будь.**

Пунктирний ритм (повторення)

48. Відтворити ритмічну послідовність.

49. Проаналізувати будову періоду, визначити вид тематичного розвитку. Вивчити напам'ять. Транспонувати усно у Соль мажор.

50. Співати з тактуванням. Знайти та позначити акорди у русі мелодії.

51. Співати з тактуванням нотами та зі словами. Транспонувати (записати) у Фа мажор з інструментальним групуванням тривалостей нот.

52. Побудувати вгору малі та великі сексти від наданих звуків.

53. Згрупувати за долями та поділити на такти у розмірі $\frac{2}{4}$.

54. У *Фа мажорі* записати ламану гаму за тетра хордами із пунктирним ритмом.

55. Співати гаму *Фа мажор* терціями та квартами.

56. Визначити та позначити (підписати) функції акордів. Співати та грати гаму *Фа мажор* у ритмі мазурки з головними тризвуками ладу у гармонічному супроводі.

57. Визначити акорди у гармонічному супроводі. Співати та грати гаму *Фа мажор* у ритмі мазурки з використанням обернень головних тризвуків ладу.

58. Записати, співати та грати гаму *Фа мажор* у ритмі маршу (з пунктирним ритмом).

59. Визначити, співати та грати інтервали на ступенях *Фа мажору*.

60. Визначити, співати та грати акорди на ступенях *Фа мажору*.

61. Вивчити за 3-5 хвилин і записати по пам'яті. Підписати функції для гармонічного супроводу.

Скандинавська пісня

Помірно

62. Співати з тактуванням нотами та зі словами. Записати два речення без слів октавою нижче у басовому ключі з інструментальним групуванням тривалостей.

Гей, виїхав Ревуха

Помірно

Українська народна пісня

Гей, ви - і - хав Ре - ву - ха на ко - ні гу - ля - ти, пе - ре - ві - сив
че - рез пле - чі са - гай - дак ба - га - тий. Грай, мо - ре, Чор - не мо - ре, Бі - ле мо - ре,
га - ла - гі - гі, гей! Ла - ла - ла - ла, ла - ла - ла - ла, га - ла - гі - гі, гу!

63. Співати двоголосся.

Как у наших у ворот Російська народна пісня

Швидко

Как у на-ших у во-рот му-ха пе-сен - ки по ёт. Ай_лю-ли, вот по-ёт. Ай_лю-ли, вот по-ёт.

64. Вивчити напам'ять. Співати із тактуванням та записати по пам'яті.

Дощик Українська народна пісня

До - щик, до - щик, кра-па - є дріб- нень - ко, я ж ду-ма-ла, я ж ду-ма-ла -
за - по-ро-жець нень - ко! Я ж ду-ма-ла, я ж ду-ма-ла за - по-ро-жець нень - ко!

65. Визначити гармонічні інтервали у двоголоссі. Співати один голос, а другий грати.

Уривок з симфонії №9 Л. Бетховен

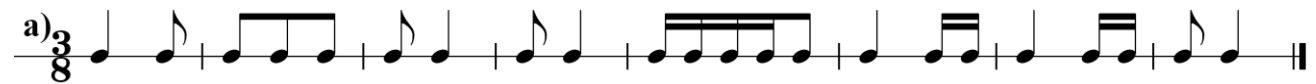
Урочисто Золотий хід

Розмір $\frac{3}{8}$

66. Простукати ритм.

a) $\frac{3}{8}$

b) $\frac{3}{8}$

67. Співати з тактуванням. Проаналізувати будову періоду.

Вірменська народна мелодія

Швидко

68. Співати з тактуванням, підібрати гармонічний супровід.

Лускунчик П. І. Чайковський

Помірно швидко

69. Визначити тональність. Співати з тактуванням. Транспонувати у Фа мажор.

Сідай, донечко, за прялку Німецька народна пісня

Жваво

70. Вивчити напам'ять, підібрати акордовий супровід. Використати запропоновані акорди.

Куди поділось цуценя Англійська народна пісня

Помірно

71. Згрупувати тривалості нот і поділити на такти у розмірі $\frac{3}{8}$.

Умова

Відповідь

72.

Тест №1

Запитання або завдання	Варіанти відповідей (підкреслити правильну)	бали	Запитання або завдання	Варіанти відповідей (підкреслити правильну)	бали
1. Однойменні тональності це:	а) Ре мажор - сі мінор; б) Соль мажор – соль мінор; в) Фа маж. – фа# мінор.		7. Головні секстакорди ладу будуються на ступенях:	а) V, I, II; б) III, VI, VII; в) I, IV, V.	
2. до мінор біля ключа мас:	а) 0; б) 3#; в) 3b.		8. M53 ↓ =	а) м.3 + в.3; б) в.3 + м.3; в) м.3 + м.3.	
3. Будова мелодичного мінору:	а) 1, 1, 1/2, 1, 1, 1, 1/2; б) 1, 1/2, I, 1, I, I, 1/2; в) 1, 1/2, 1, 1, 1/2, 1, 1.		9. З'єднати інтервал з його тоною величиною:	а) в.6 2т.; б) в.3 2,5т.; в) ч.4 6т.; г) ч.8 4,5т.	
4. м.3 обертається у:	а) м.6; б) в.6; в) в.3.		10. Верхній тетракорд мелодичного виду в соль мінорі це:	а) ре, міb, фа, соль; б) ре, міb, фа#, соль; в) ре, міb, фа#, соль.	
5. м.3 містить:	а) 3 тони; б) 2,5 тони; в) 1,5 тони.		11. До дводольних розмірів належать:	а) $\frac{2}{4}$; б) $\frac{6}{8}$; в) с; г) $\frac{3}{8}$.	
6. 3M53 ↑ =	а) в.3 + в.3; б) м.3 + в.3; в) в.3 + м.3; г) м3 + м.3.		12. Adagio – це темп:	а) повільний; б) помірний; в) швидкий.	
Загальна сума балів =					

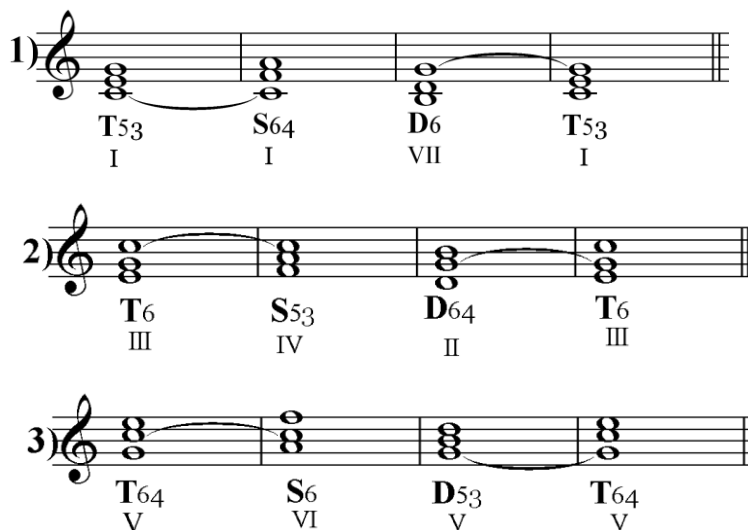
73. Поділити на такти та співати з тактуванням.

Брязнули ключики

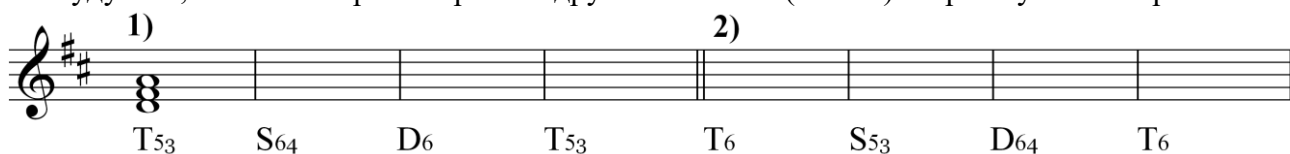

74. Переписати у зошит, співати та грати наступні зразки плавного з'єднання акордів головних функцій ладу.

Класичні (типові) гармонічні звороти

75. Побудувати, співати та грати перший і другий класичні (типові) звороти у Ре мажорі.

76. У *Сі б мажорі* побудувати та співати:

а) гаму з розв'язанням нестійких ступенів у стійкі, ввідні звуки;

б) інтервальну послідовність, в якій потрібно визначити тону (якісну) величину інтервалів:

в.3 4 6 3 2 6 8
 I III II V IV III I

в) Співати гаму терціями та квартами, називаючи ключові знаки.

77. Співати двоголосні вправи.

78. Проаналізувати рух мелодії. Визначити кількість фраз і проставити знаки цезури (V). Вивчити напам'ять та записати.

Гавот

Помірно Д. Шостакович

79. У Сі б мажорі побудувати перший і другий гармонічні звороти.

1) 2)

T₅₃ S₆₄ D₆ T₅₃ T₆ S₅₃ D₆₄ T₆
I I VII I III IV II III

80. Записати та заспівати гармонічні звороти з попереднього завдання у наданому ритмі.

1) 2)

T₅₃ S₆₄ D₆ T₅₃ T₆ S₅₃ D₆₄ T₆

81. Співати третій гармонічний зворот триголосно методом нашарування голосів.

3)

T₆₄ S₆ D₅₃ T₆₄
V VI V V

82. Співати з тактуванням.

Мадьярський пірянику

Помірно Українська народна пісня

83. Співати нотами та зі словами. Вивчити напам'ять.

Шумить, гуде дібровонька

Помірно Українська народна пісня

Шу - мить, гу - де діб - ро - вонь - ка, пла - че - ту - жить дів - чи - нонь - ка,
пла - че - ту - жить ще й ри - да - є, до - лю сво - ю про - кли - на - є.

84. Визначити акорди у гармонічному супроводі. Підібрати та записати акорди у другому реченні. Співати і грати гаму Сі б мажор із гармонічним супроводом.

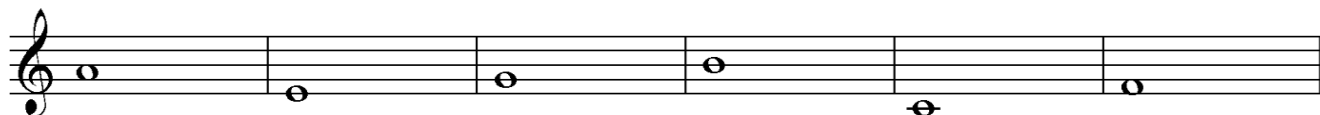

85. Співати нижній голос, а верхній грати.

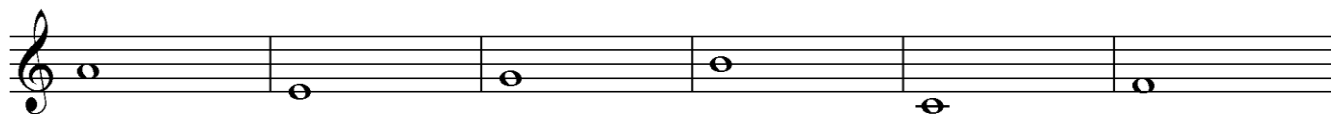
Словенська народна пісня

86. Від наданих звуків побудувати малі сексти вгору та вниз (м.6 = 6 ступ., 4 тони).

87. Від наданих звуків побудувати великі сексти вгору та вниз (в.6 = 6 ступ., 4,5 тони).

Паралельні тональності

(повторення)

88. Відповісти на запитання:

- Паралельні тональності - це тональності, що мають однакові, але різні
- тоніка мажора знаходиться вище тоніки його паралельного мінора на інтервал
- визначити паралельні тональності до наданих: До мажор -, Соль мажор -, ре мінор -, сі мінор -
- як будується мінорна гама: тон,
- мінорна тональність, що не має ключових знаків
- мінор має види:
- чим вони відрізняються?

89. Гама *До мажору* та *ля мінору* у паралельному русі в терцію заспівати двоголосно.

90. У ля мінорі гармонічного виду побудувати та співати:

а) гаму з розв'язанням нестійких ступенів у стійкі, ввідні звуки;

б) інтервальну послідовність, в якій потрібно визначити тонову (якісну) величину інтервалів:

в.3 4 6 3 2 6 8
 III III II V IV III I

91. Співати три класичних (типових) звороти на три голоси методом їх нашарування.

92. Співати з тактуванням гаму ля мінор гармонічного виду терціями.

93. Дописати та заспівати секвенцію.

94. Співати з тактуванням нотами та зі словами. Вивчити напам'ять.

Ой вербо, вербо

Співуче Українська народна пісня

Ой вер-бо, вер-бо, де ти рос-ла, що тво-є лис-тяч-ко во-да знес-ла?

95. Співати двоголосно.

Гуде вітер вельми в полі

Рухливо М. Глінка

Тритони у натуральному мажорі та гармонічному мінорі

Тритонами називаються інтервали, що містять три тони. Вони належать до дисонансів.

Існує два тритони:

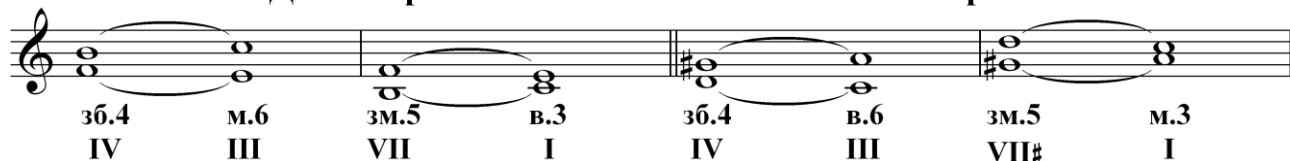
1) Збільшена кварта – зб.4 – на IV ступені мажору та гармонічного мінору, яка розв'язується у сексту на III ступені (за принципом ладового тяжіння);

2) Зменшена квінта – зм.5 – на VII ступені мажору та гармонічного мінору, яка розв'язується у терцію на I ступені.

Пам'ятайте, що при розв'язанні усі збільшені інтервали розширюються, а усі зменшені – звужуються.

96. Зразки побудов і розв'язань тритонів у натуральному мажорі та гармонічному мінорі.

До мажор ля мінор

зб.4 м.6 зм.5 в.3 зб.4 в.6 зм.5 м.3
IV III VII I IV III VII# I

97. Побудувати у тональностях Соль, Ре та Сі^b мажорах тритони із розв'язанням за зразком До мажору (№96). Співати й грати.

98. Побудувати в тональностях ре та мі мінорах тритони з розв'язанням за зразком ля мінору (№96). Співати й грати.

99. За ключовими знаками визначити мажорну тональність та визначити тритон, що знаходиться на її ступені. Зробити його розв'язання.

Соль мажор (зразок)

зм.5 в.3
VII I

100. За ключовими знаками визначити мінорну тональність та визначити тритон, що знаходиться на її ступені. Зробити його розв'язання.

мі мінор (зразок)

зм.5 м.3
VII# I

101. Вивчити напам'ять.

Я тритоном звусь

Помірно Учні 4 класу

Я три - то - ном звусь, ди - со - нан - сом ма - ю будь, бо на -
пру - же - но зву - чу, роз - в'я - за - тись я хо - чу.

102. Визначити тональність, проаналізувати рух мелодії, знайти та позначити тритони. Співати з тактуванням.

Чеська пісня

Помірно

103. Визначити тональність, знайти та позначити тритони. Співати з тактуванням.

Німецька пісня

Помірно

104. Визначити тональність, знайти та позначити тритони. Транспонувати у Ре мажор. Співати з тактуванням в обох тональностях.

Жниця

Рухливо

Словенська народна пісня

105. Скласти друге речення повторної будови з використанням тритонів.

Зменшений тризвук на VII ступені у натуральному мажорі та гармонічному мінорі

Зменшений тризвук – будується на VII ступені мажору та гармонічного мінору (як і зм.5).
Позначається – зм.VII5з.

Складається - м.3 + м.3, а між крайніми звуками – тритон – зм.5.

Розв'язується у неповний тонічний тризвук – Тз з подвоєним основним тоном (відсутній квінтовий тон).

106. Зразки побудов зменшеного тризвуку у натуральному мажорі та гармонічному мінорі.

107. Побудувати зм. VII5₃ з розв'язанням у паралельних тональностях, які треба визначити за ключовими знаками.

Зразок

108. Визначити тональність, проаналізувати рух мелодії, знайти та позначити зм. VII5₃. Співати з тактуванням.

Поле, поле широке Українська народна пісня

Помірно

109. Проаналізувати рух мелодії, вивчити напам'ять. Знайти та позначити зм. VII5₃. Транспонувати у До мажор усно.

Чеська народна пісня

Помірно

110. Дописати відсутні такти з використанням зм. VII5₃.

111. Вивчити напам'ять зі словами та нотами. Транспонувати усно у тональність за вибором.

Менует Ж. Векерлен

Помірно

Спить ста-вок між до-лин, ніж - но ся - є. Гіл - ля ледь тор - ка - є,
Со - неч - ко, - на зо - рі, як пер - ли - на, - про - ме - нем сріб - ляс - тим

лис-тям за-си-па-є йо-го криш-та-ле-ву гли-бо-чїнь.
при-кра-ша ста-во-чок - - - і до-ли - ну.

112. У ре мінорі гармонічному побудувати, співати й грати:

- а) гаму (гарм.) з розв'язанням нестійких ступенів;
- б) тритони та зменшений тризвук із розв'язанням;
- в) третій класичний (типовий) гармонічний зворот у запропонованому ритмі:

113. У ре мінорі визначити акорди та розв'язати, залишаючи спільний звук на місці (гармонічне з'єднання).

114. Проаналізувати рух мелодії знайти та позначити тритони. Вивчити напам'ять.

Сарабанда

115. Дописати відсутні звуки в акордах ре мінору.

116. У ре мінорі визначити нестійкі акорди S і D та розв'язати їх у сусідні тонічні (гармонічне з'єднання).

117. Визначити тональності паралельно-змінного ладу. Знайти та позначити зменшений тризвук. Співати нотами та зі словами.

Ти казала: "Прийди, прийди!"

118. Скласти друге речення з використанням руху по звуках зм.VII53.

119. У мі мінорі побудувати, співати й грати:

- а) гаму натурального, гармонічного та мелодичного видів;
- б) тритони та зменшений тризвук із розв'язанням;
- в) три класичних (типових) гармонічних звороти.

120. Співати з тактуванням.

Притулок

Не дуже швидко Ф. Шуберт

121. Співати з тактуванням. Визначити (підкреслити):

- а) будову періоду (підкреслити): $abab$, $abab^1$, $aabb$, aa^1bb^1 , aba^1b^1 , $abac$;
- б) спосіб тематичного розвитку: *повторення, варіювання, секвенція, контраст.*

Ой орле, орле

Рухливо Українська народна пісня

122. Підібрати гармонічний супровід з використанням обернень головних тризвуків ладу.

Колискова

Спокійно О. Андрєєва

123. Вивчити напам'ять. Підібрати гармонічний супровід.

Помалу-малу, чумаче, грай

Протяжно Українська народна пісня

124. Підібрати та підписати штилями вниз другий голос. Один голос грати, а другий співати.

Молдавська народна пісня

Помірно

125. Дописати відсутні знаки альтерації у побудовах.

v.6 m.6 M64 B6 B53 ZM53 M64

Синкопа

Синкопа – це ритмічна група, у якій ритмічні акценти не збігаються з метричними, акценти переносяться з сильної долі на слабку.

Синкопи бувають внутрішньотактові (міждольові і внутрішньодольові) та міжтактові.

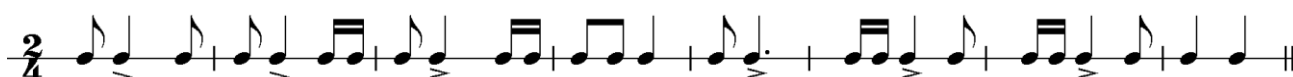
Внутрішньотактова міждольова синкопа

126. Простукати ритм, рахуючи вголос.

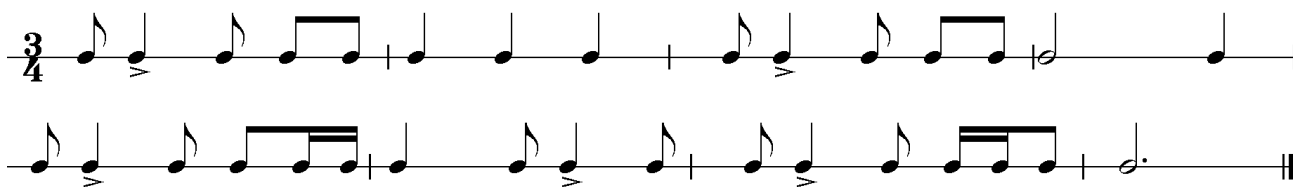
а)

б)

в)

г)*

127. Визначити мелодичні акорди та співати їх із тактуванням. Транспонувати у Ре мажор.

128. Співати із тактуванням. Підібрати гармонічний супровід із акордів – T53, T6, S6, D6, T64, D53.

129. Проаналізувати будову періоду. Проспівати, запам'ятати та записати з пам'яті.

130. Скласти друге речення в формі періода повторної будови з кульмінацією (у 7 такті).

131. Визначити (підписати) акорди у супроводі . Співати й грати гаму Фа мажор у ритмі польського танцю – Краков'як із характерними для нього синкопами.

132. Вивчити напам'ять. Підібрати гармонічний супровід. Транспонувати у Соль мажор усно.

Краков'як

з опери "Життя за царя"

Швидко

М. Глінка

133. Скласти (записати), співати та грати варіації – Краков'як із синкопами на тему популярної української народної пісні «Ой під вишнею».

Вар. №2 - Краков'як (видозміна ритму із застосуванням синкоп та неакордових звуків).

134. Співати з гармонічним супроводом.

Ріка Суоні

Allegro

С. Фостер

135. Дописати ритмічний супровід з використанням ритму синкопи та співати мелодію з ним.

Про Петра

Швидко, весело

Д. Кабалевський

136. Наступні музичні приклади співати з ритмічним супроводом.

Польська пісня

Помірно

Септима

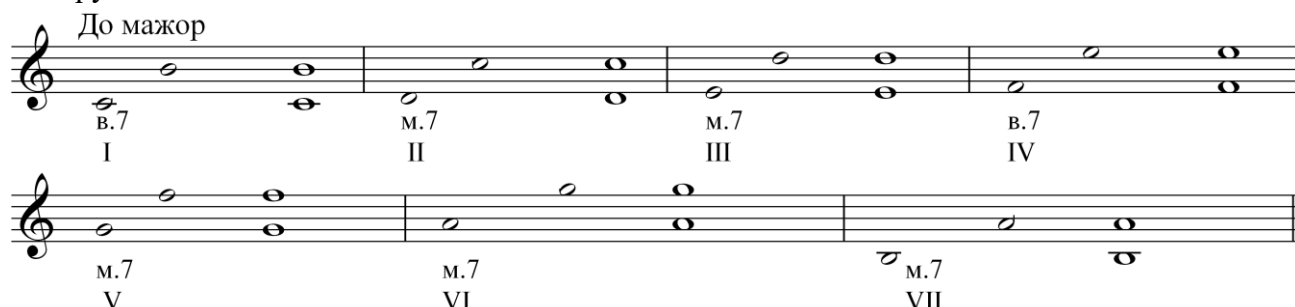
(мала септима охоплює 7 ступенів – **м.7** = 5 тонів);

(велика септима охоплює 7 ступенів – **в.7** = 5,5 тони).

Обидві септими – **в.7** та **м.7** – звучать напружено, різко і належать до дисонансів.

137. Побудувати септими на ступенях Ре мажору та визначити їхню якісну величину за зразком До мажору:

До мажор

В.7 I м.7 II м.7 III м.7 IV
V м.7 VI м.7 VII

138. Побудувати септими на ступенях натурального ре мінору та визначити їхню якісну величину за зразком попереднього приклада.

139. За допомогою заміни або додатку знаків альтерації з малої септими зробити велику за зразком:

м.7 в.7 м.7 в.7 м.7 в.7 м.7 в.7 м.7 в.7 м.7 в.7 м.7 в.7 м.7 в.7

140. У зазначених тональностях побудувати малі септими на V ступені з розв'язанням двома способами за зразком До мажору:

До маж. Ре маж. Сі б маж.

м.7 в.6 м.7 в.3
V V V I
соль мін. фа # мін. до мін.

141. Вивчити напам'ять, підібрати гармонічний супровід, транспонувати у Ре та Сі б мажор.

Мала септима

Не поспішаючи

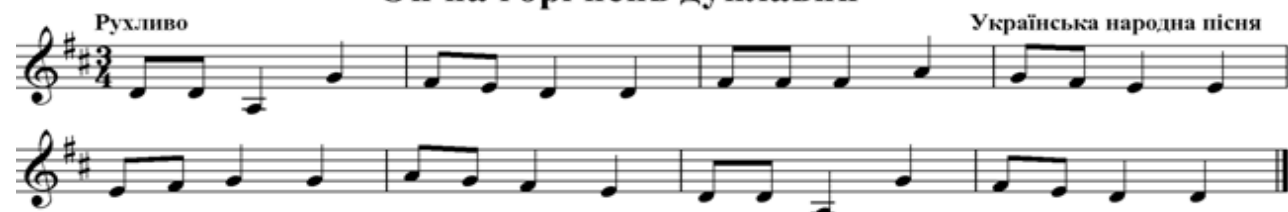

Я - сеп - ти - ма ма - ла, я ду - же втом - ле - на.

142. Знайти та позначити септими. Співати з тактуванням.

Ой на горі пень дуплавий

Рухливо Українська народна пісня

143. Знайти та позначити септими. Співати зі словами та нотами.

Гірські вершини

Помірно О. Варламов

Ген на вер-хо - ви - ні тем-на ніч ляг - ла; ла-гід-ні до - ли - ни вкри-ла сві-жа мла.

144. Знайти і позначити септими. Записати у скрипковому ключі. Співати з тактуванням.

Утоплена

Не поспішаючи М. Лисенко

145. Записати мелодію зі словами, використовуючи вокальне групування тривалостей нот. Співати з гармонічним супроводом.

Велика септима

Тільки ось, малу секунду від октави відніму я,
Швидко утворю я септиму велику, велику, велику.

Широко

146. Якщо по горизонталях вписати слова, відповідні поясненням праворуч, у виділеному стовпці з'явиться назва висотного положення ладу.

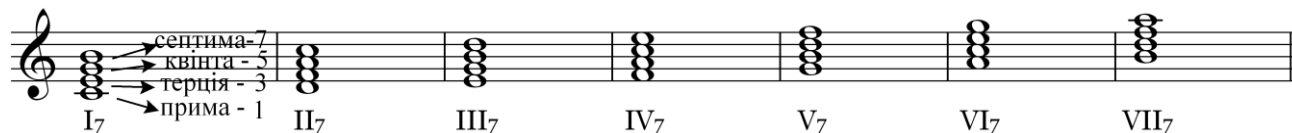
[Crossword grid]	Інтервал, що містить три тони
[Crossword grid]	Перенесення акценту з сильної долі на слабку ... — дуже тихо
[Crossword grid]	Організація стійких та нестійких ступенів
[Crossword grid]	Відстань між двома звуками
[Crossword grid]	Знак, що понижує ступінь на півтона
[Crossword grid]	Різновид музичних творів
[Crossword grid]	Інтервал, що охоплює п'ять ступенів
[Crossword grid]	Інтервал, що охоплює шість ступенів
[Crossword grid]	Чергування сильних та слабких долей
[Crossword grid]	Нота, що розташована між фа і ля

Септакорд. Види септакордів (ознайомлення)

Септакордом називається акорд, що складається з 4 звуків, розташованих за терціями, а між крайніми звуками – септима. Звідси і назва. Позначається цифрою 7.

Кожен звук септакорду, як і тризвуку, називається (знизу вгору): прима (основний тон - 1), терція (терцієвий тон - 3), квінта (квінтовий тон - 5), септима (септимовий тон - 7).

Септакорд можна побудувати на усіх ступенях ладу. Найчастіше зустрічається септакорд на V ступені ладу.

Септакорд може називатися:

1. За ступенем, на якому він будується; назва відображує **функцію** септакорду. Наприклад: V₇ називається — домінантовим.

2. Поза тональністю септакорд отримує назву за **якістю септими** між крайніми звуками і **тризвуку**, що лежить в основі септакорду. Наприклад: великий мажорний, малий мінорний, малий мажорний, малий зменшений, зменшений. Існує сім видів септакордів.

Усі септакорди належать до дисонансів

147. Співати секвенцію з тактуванням. Визначити септими і тризвуки. Дати назву септакордам.

Малий мінорний

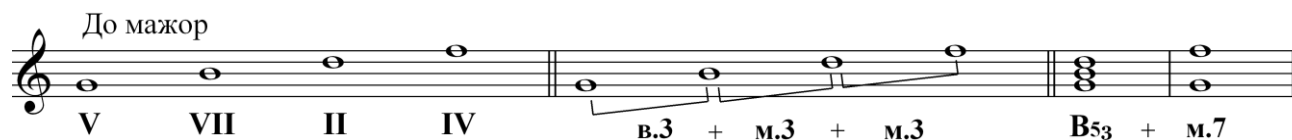

Домінантовий септакорд - D₇

Домінантовим називається септакорд, що будується на V ступені мажору та гармонічного мінору. Позначається – **D₇**.

Ступеневий склад **D₇ = V – VII – II – IV**.

Інтервальный склад **D₇ = в.3 + м.3 + м.3**, а між крайніми звуками – **м.7**. За будовою – це малий мажорний септакорд (м.В₇).

D₇ – акорд дисонуючий (тому, що до його складу увійшли дисонуючі інтервали м.7 і зм.5) та **нестійкий** (тому, що в його склад входять нестійкі ступені – VII – II – IV).

Він звучить напружено і потребує розв'язання за принципом тяжіння нестійких ступенів у стійкі:

IV → III, II → I, VII → I, а V ступ.(прима акорду) - стрибком на ч.4 вгору переходить і тоніку.

Таким чином, **D7** розв'язується в неповний тонічний тризвук (відсутній квінтовий тон) з потроєним основним тоном.

148. Побудувати D7 із розв'язанням у мажорних тональностях до двох знаків (за зразком).

149. Побудувати D7 із розв'язанням у мінорних тональностях до двох знаків за зразком:

150. Скласти акордову послідовність у ре мінорі та використати D7 з розв'язанням.

151. Визначити тональність, проаналізувати рух мелодій, знайти D7, співати з тактуванням.

На городі квітки в'ються

152. Вивчити напам'ять за 5 хвилин. Проспівати з тактуванням та записати по пам'яті.

Од, од корчми

153. Визначити тональність, проаналізувати рух мелодій, знайти D7, співати з тактуванням.

Ой ти, дівчино зарученая

154. Визначити тональність та акорди, що зустрічаються у мелодії. Записати по пам'яті.

Мчить потяг

155. Визначити тональність, проаналізувати рух мелодій, знайти D7, співати з тактуванням.

Тихий Дунай Українська народна пісня

Помірно

156. Визначити тональність, проаналізувати рух мелодій, знайти D7, співати з тактуванням.

Гопак М. Степаненко

Швидко

157. Визначити мінорні тональності та побудувати у них домінантсептакорди за зразком:

сі мінор

D7 t3 D7 t3 D7 t3 D7 t3

158. Виправити помилки у побудовах D7 (в.3 + м.3 + м.3), використовуючи знаки альтерації.

159. Зробити розв'язання наданих D7 у мажорі та мінорі за зразком:

Фа мажор фа мінор

D7 T3 D7 t3

160. У *соль мінорі* співати ламану гаму за тетраходами натурального та гармонічного видів терціями.

161. Записати та співати гаму соль мінору мелодичного виду в розмірі 3/8.

162. У соль мінорі гармонічного виду побудувати, співати й грати:

а) Інтервальну послідовність – ч.5 ч.4 зм.5 м.3 в.6 м.6 зб.4 в.6;
I I VII I VI V IV III

б) Акордову послідовність – **t6 D64 t6 t6 s6 D7** із розв'язанням;

в) Скласти мелодію з рухом звуками домінантового септакорду в заключній каденції.

163. Співати нотами та зі словами. Підібрати гармонічний супровід.

Ніч яка місячна М. Лисенко

Повільно

Ніч я - ка мі - сяч - на, зо - ря - на, яс - на - я, вид - но, хоч гол - ки зби - рай.
Ви - їди, ко - ха - на - я, пра - це - ю змо - ре - на, хоч на хви - ли - ноч - ку в гай.

164. Дописати відсутні звуки в акордах соль мінору.

t_6 t_{64} t_{53} S_{64} S_6 D_{53} $D_7 \rightarrow t_3$

165. Вивчити напам'ять за 3-5 хвилин, заспівати та записати.

Цигане, цигане Українська народна пісня

Швидко

166. Співати у зручному діапазоні з тактуванням. Вивчити напам'ять.

Симфонія соль мінор
уринок з I частини

Allegro moderato В. А. Моцарт

167. Визначити акорди у соль мінорі. Грати лівою рукою в трьох видах фактури. Імпровізувати голосом (на нейтральний склад) мелодію на фоні гармонічного супроводу.

a)

b)

в)

Обернення мажорного та мінорного тризвуків

Кожен тризвук має два обернення: секстакорд (6) і квартсекстакорд (64).

Види акордів	Скорочені позначення	Інтервальний склад
тризвук	53	3 + 3
секстакорд	6	3 + 4
квартсекстакорд	64	4 + 3

168. Інтервальний склад обернень мажорного та мінорного тризвуків*.

B53 =	в.3 + м.3	M53 =	м.3 + в.3
B6 =	м.3 + ч.4	M6 =	в.3 + ч.4
B64 =	ч.4 + в.3	M64 =	ч.4 + м.3

169. Побудувати мажорний і мінорний секстакорди від наданих звуків вгору.

Зразок

170. Дописати відсутні звуки у секстакордів, що надані.

171. Визначити лад секстакордів.

Зразок

172. Побудувати мажорний та мінорний квартсекстакорди від наданих звуків вгору.

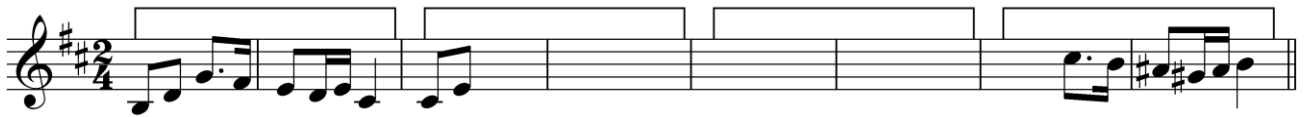
Зразок

173. Дописати відсутні звуки у квартсекстакордів, що надані.

174. Визначити побудови. Грати їх та співати.

175. У *сі мінорі* співати гаму натурального та мелодичного видів у прямому русі, а гармонічного – терціями.

176. Співати з тактуванням секвенцію (бажано усно, без запису).

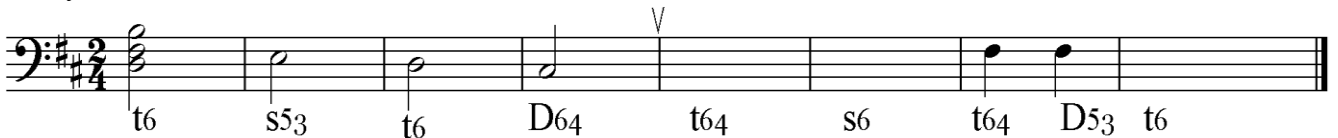
177. Побудувати, співати та грати інтервальну послідовність у гармонічному сі мінорі:

ч.8 м.6 зм.5 м.3 в.6 м.7 зб.4 м.6
I I VII I III II IV III

178. Визначити акоди у русі мелодії та жанрову основу за ритмом.

179. Добудувати акордову послідовність у басовому ключі, грати її та застосувати, як супровід до наступної мелодії.

180. Співати з гармонічним супроводом. Використати акорди з попереднього завдання (бажано змінити фактуру викладення, відповідно до характеру і жанровій основи запропонованої мелодії).

Одна гора високая

181. Співати з тактуванням.

Зібралися всі бурлаки

182. Вивчити напам'ять та записати.

Малая нічка-петрівочка

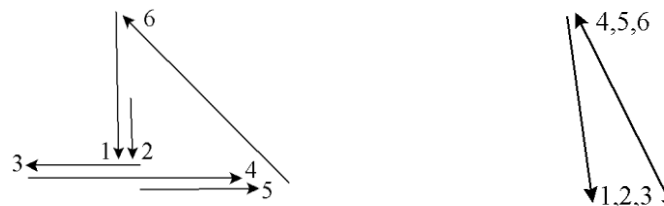
183. Співати нотами та зі словами.

Ой зійди, зійди, ясен місяцю Українська народна пісня

Повільно

Ой зі-йди, зі-йди, я - сен мі - ся - цю, як мли-но - ве - є ко - ло.
 Ой ви-йди, ви-йди, сер-це дів - чи - но, та про-мов до ме - не сло - во.

Складний розмір $\frac{6}{8}$ ($\frac{3}{8} + \frac{3}{8}$)

184. Відтворити ритмічні послідовності, рахуючи вголос.

а)

б)

185. Співати з тактуванням.

Пісня К. М. Вебер

Помірно

186. Підібрати гармонічний супровід.

Де Крим за горами Українська народна пісня

Помірно

Де Крим за го - ра - ми, де со - неч - ко ся - є,
 ой там мо - я ми - ла го - луб - ка лі - та - є.

187. Вивчити напам'ять нотами та зі словами.

Пісенька про Септиму і Домінантсептакорд Учні 4 класу

Рухливо

По - стри - ба - ем і по - смі - є - мось Сеп - ти - ма і я!
 Як - що Сеп - ти - му за - пов - нить тер - цій хо - ро - вод,
 Під - стриб-ну - ли, по - смі - я - лись, ве - се - ло нам як!
 но - ти ра - діс - но стан-цю - ють До - мі - нант-септ - а - корд!

188. Згрупувати тривалості нот у розмірі $\frac{6}{8}$ та поділити на такти.

Умова

Відповідь

189. Спочатку простукати ритми мелодій, рахуючи вголос у розмірі $\frac{3}{4}$ – 1-і, 2-і, 3-і; у розмірі $\frac{6}{8}$ – 1-2-3, 4-5-6. Співати вправи з тактуванням.

190. Замінити групування наданої мелодії з розміру $\frac{3}{4}$ на $\frac{6}{8}$ (за зразком попереднього прикладу). Співати з тактуванням в обох розмірах.

191. Замінити групування наданої мелодії з розміру $\frac{6}{8}$ на $\frac{3}{4}$ (за зразком попереднього прикладу) співати з тактуванням в обох розмірах.

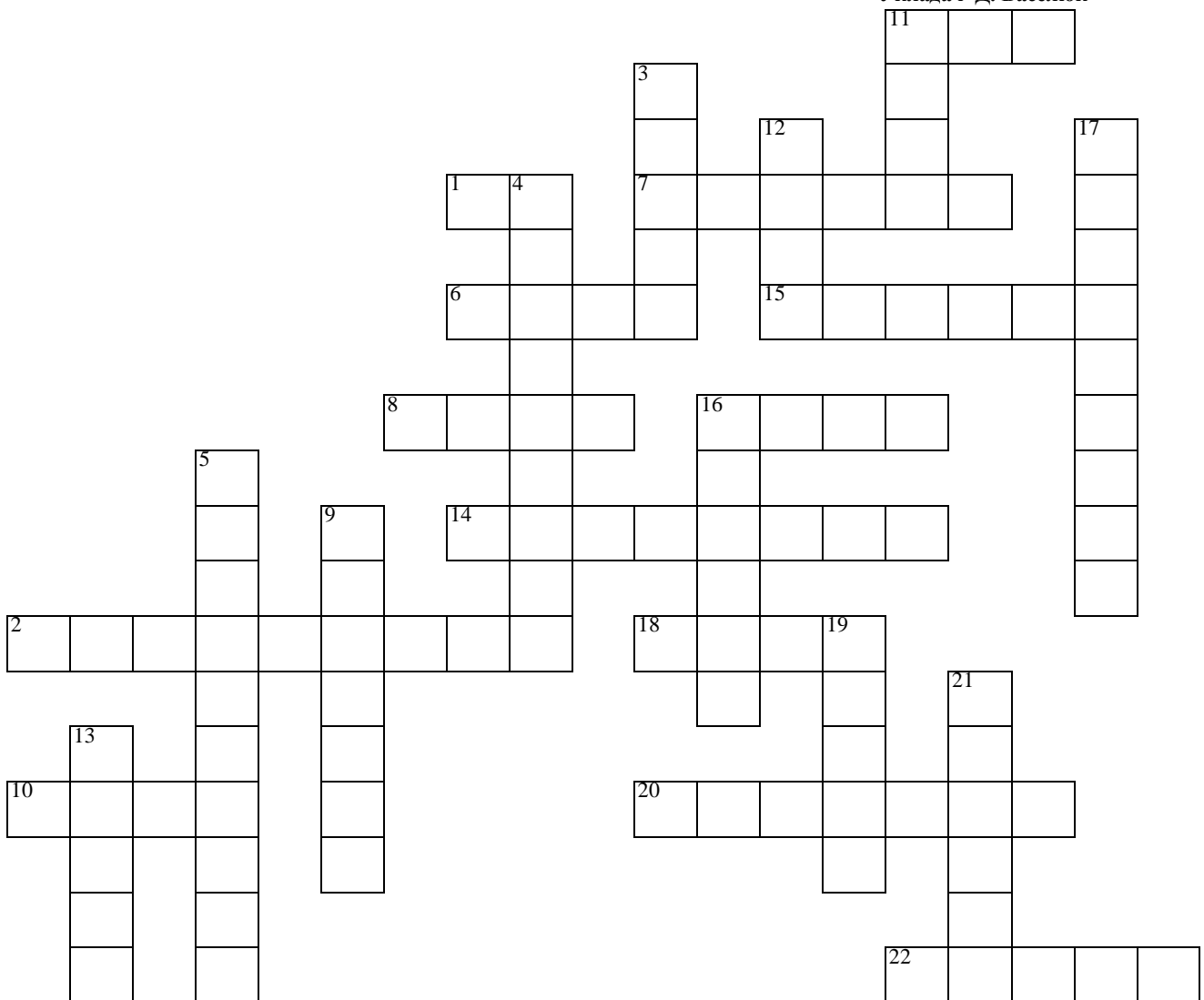
192. Підібрати другий голос у другому реченні та записати його із штилями вниз. Співати двоголосся (з фортепіано).

Взяв би я бандуру Українська народна пісня

Помірно

193. Розв'язати кросворд .

Укладач Д. Васелюк

По горизонталі:

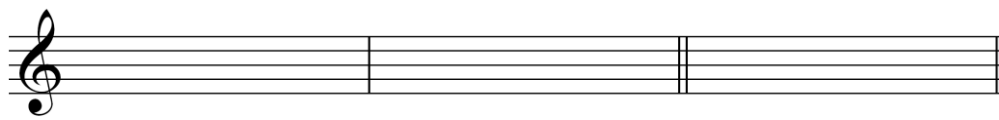
1. Нота, що знаходиться між сі і ре.
2. Повторення мотиву від різних ступенів.
6. Чергування сильних і слабких долей.
7. Інтервал, що охоплює п'ять ступенів.
8. Різновид музичного твору за різними ознаками (зміст, структура, засоби виразності).
10. Звукоряд від тоніки до тоніки.
11. Відстань між двома сусідніми звуками, що дорівнює сумі двох півтонів.
14. Відстань між двома звуками.
15. Неповний такт на початку музичної думки.
16. Швидкість руху в музиці.
18. Знак, що поєднує звуки однакової висоти в безперервне звучання.
20. Знак повтору.
22. Невелика музична думка.

По вертикалі:

3. Знак, що відмінняє діез чи бемоль.
4. Переміщення звуків інтервалу або акорду.
5. Перехід нестійких ступенів у стійкі.
9. Перенесення акценту з сильної долі на слабку.
11. Відрізок мелодії або музичного твору від однієї сильної долі до іншої.
12. Знак, що підвищує ступінь на півтона.
13. Знак мовчання в музиці, перерва в звучанні.
16. Інтервал, який охоплює три ступеня.
17. Акорд, що складається з 4х звуків, розташованих за терціями.
19. Співзвуччя, що складається з 3х та більше звуків.
21. Цифри біля ключа.

194. У *Ля мажорі* побудувати та співати:

- а) гаму з розв'язанням нестійких ступенів у стійкі, ввідні звуки;
 б) тритони на IV і VII ступенях та зм.VII₅₃ із розв'язаннями:

зб.4 → м.6 зм.5 → в.3 зм.VII₅₃ → Т₃
 IV III VII I

в) класичні (типові) гармонічні звороти;

г) D₇ із розв'язанням.

195. Вивчити (або повторити) напам'ять та записати без слів із інструментальним групуванням тривалостей нот.

Рухливо

Три ді - є - зи в Ля ма-жо-рі, а чо - ти-ри в Мі, із бе - мо - ля-ми по-діб - не, тіль-ки
 нав - па - ки. Три-чо - ти - ри, як не змі-ной, в су - мі сім зав-жди!

196. Визначити розмір. Співати з підібраним гармонічним супроводом..

Україна

Помірно Т. Петриненко

197. Співати з ритмічним супроводом.

Секвенція

198. Співати з ритмічним супроводом.

Потанцюй

Швидко Чеська пісня

199. Записати у скрипковому ключі. Співати з тактуванням.

Серенада

Andante cantabile Й. Гайдн

200. Проставити знаки цезури між фразами, позначити будову періоду літерами.

Рухливо Українська народна пісня

Вітер з полонини

201. Дописати відсутні знаки альтерації у побудовах.

V.6 m.6 M64 B6 B53 3M53 M64

202. У фа # мінорі гармонічного виду побудувати, співати й грати тритони з розв'язанням.

203. У фа # мінорі гармонічному проспівати ступені: I II ↓V VII ↓IV I ↓III.

204. Побудувати, співати й грати у фа # мінорі (гарм.) акордову послідовність:

t6 s64 t53 s6 D53 D6 зм.VII53 D7 → t3.

205. Переписати в зошит без слів штилями вгору та дописати штилями вниз другий голос. Співати двоголосся з фортепіано.

Поволі Українська народна пісня

Ой у мого брата під горою хата

Ой у мо - го бра - та під го - ро - ю ха - та,
ха - та під го - ро - ю, са - док над во - до - ю.

206. Підібрати гармонічний супривід, використовуючи обернення головних тризвуків ладу та D7.

Швидко Українська народна пісня

Ой посіяв козак гречку

207. Записати у басовому ключі на октаву нижче.

Козака несуть

Помірно, з сумом Українська народна пісня

208. Транспонувати (записати) у соль мінор, використовуючи інструментальне групування тривалостей нот. Співати в обох тональностях з тактуванням.

Пасла дівка лебеді

Поволі Українська народна пісня

Пас - ла дів - ка ле - бе - ді на зе - ле - ній ле - ва - ді.
Гей! До - леж мо - я, до - ле, на зе - ле - ній ле - ва - ді.

209. Побудувати від „мі” вгору та вниз: м.2, ч.4, м.6, в.7, м.3, В53, М53, ЗМ53, В6, М64, D7.

210.

Тест №2

Запитання або завдання	Варіанти відповідей (підкреслити правильну)	бали	Запитання або завдання	Варіанти відповідей (підкреслити правильну)	бали
1. Паралельні тональності це:	а) Ре мажор - ре мінор; б) Фа мажор - ре мінор; в) Фа маж. - ля мінор.		7. Головні квартсекстакорди ладу будуються на ступенях:	а) V, I, II; б) III, VI, VII; в) I, IV, V.	
2. Ля мажор біля ключа має:	а) 0; б) 3#; в) 3b.		8. М64 ↓ =	а) ч.4 + в.3; б) ч.4 + м.3; в) м.3 + ч.4.	
3. Будова гармонічного мінору:	а) 1, 1, 1/2, 1, 1, 1, 1/2; б) 1, 1/2, I, 1, I, I, 1/2; в) 1, 1/2, 1, 1, 1/2, 1 1/2, 1/2.		9. 3'єднати інтервал з його тоною величиною:	а) в.7 1т.; б) в.2 3,5т.; в) ч.5 0т.; г) ч.1 5,5т.	
4. м.2 обертається у:	а) м.7; б) в.2; в) в.7.		10. Верхній тетраорд мелодичного виду в фа# мінорі це:	а) до#, ре, мі, фа#; б) до, ре#, мі#, фа#; в) до#, ре#, мі#, фа#.	
5. м.7 містить:	а) 7 тонів; б) 5 тонів; в) 5,5 тонів.		11. До тридольних розмірів належать:	а) $\frac{2}{4}$; б) $\frac{6}{8}$; в) с; г) $\frac{3}{8}$.	
6. М64 ↑ =	а) в.3 + ч.4; б) м.3 + ч.4; в) ч.4 + м.3; г) ч.4 + в.3.		12. Presto – це темп:	а) повільний; б) помірний; в) швидкий.	
Загальна сума балів =					

Літерна система позначень звуків і тональностей

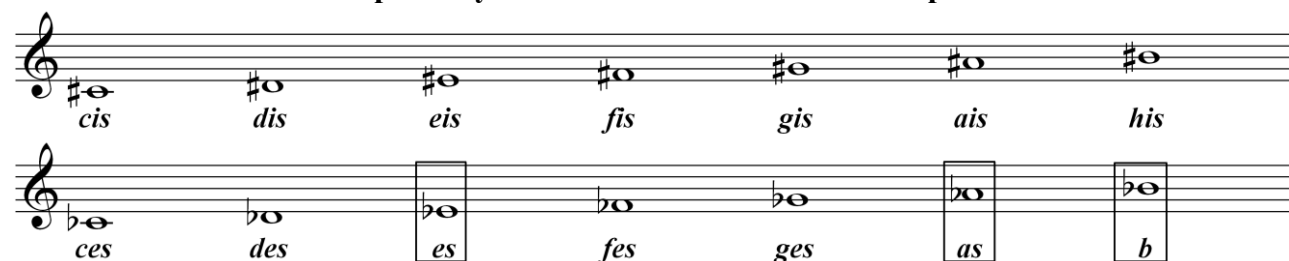
Поряд зі складовою системою назв звуків – до, ре, мі і т. д. – в музичній практиці використовується і німецька літерна (буквена) система, заснована на літерах латинського алфавіту – a, b, c, d, e, f, g.

Якщо біля ноти є знак альтерації, то до літери відповідно додається закінчення:

Дієз – # – is, дубль дієз – x – isis; бемоль – b – es, дубль бемоль – bb – eses.

Окремі звуки позначаються малими літерами.

Увага! Винятки: $cib = b$ (а не *hes*), $ci\flat = heses$ (іноді *bes*);

$mi\flat = es$ (а не *ees*), $mi\flat\flat = eses$;

$la\flat = as$ (а не *aes*), $la\flat\flat = ases$.

Мажорні тональності позначаються **великою літерою**, а **мінорні** – **малою**.

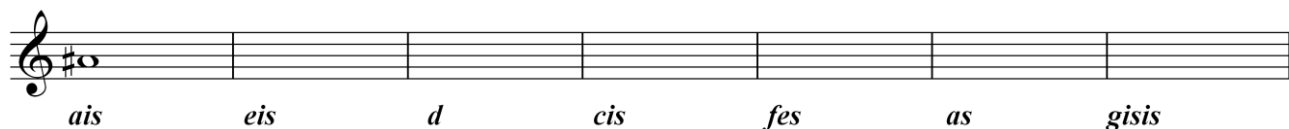
Мажор позначається словом ***dur*** (твердий), а мінор – ***moll*** (м'який).

Наприклад: Фа мажор – *F-dur*, фа # мінор – *fis-moll*.

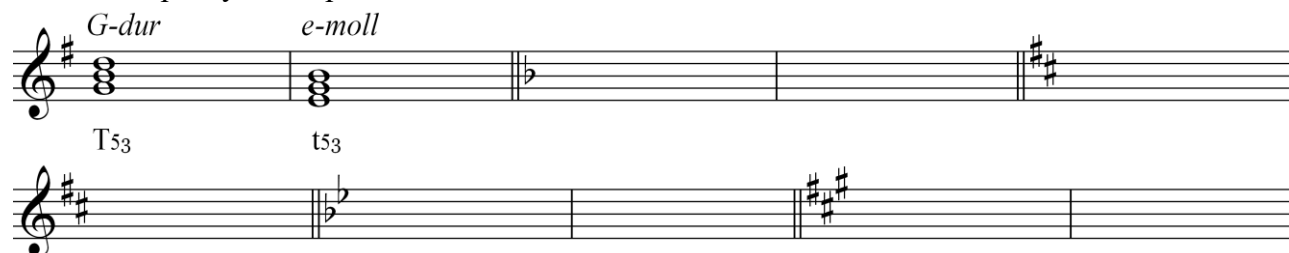
211. Позначити літерами надані звуки.

212. Записати нотами літерні позначення.

213. Визначити паралельні тональності за ключовими знаками, позначити літерами і побудувати їх тонічні тризвуки за зразком.

214. У наданих тональностях назвати гама літерами за зразком *fis-moll* гарм.:

fis, gis, a, h, cis, d, eis, fis.

D-dur нат.: _____

g-moll гарм.: _____

e-moll мел.: _____

215. У тональності *Es-dur* співати гаму двоголосно каноном.

216. Визначити акорди (підписати), співати і грати гаму в ритмі італійського танця – Тарантела.

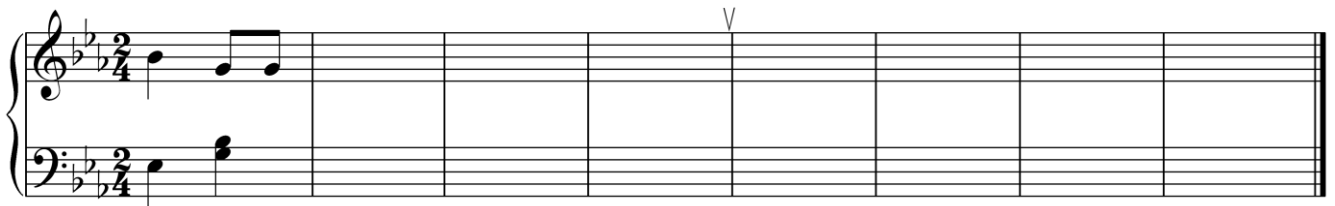
217. Визначити інтервали у тональності *Es-dur*. Співати двоголосно.

218. Визначити акорди у тональності *Es-dur*. Співати триголосно.

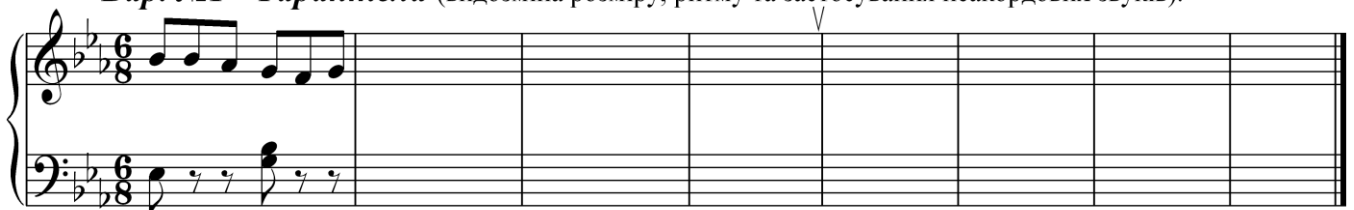

219. У тональності *Es-dur* записати, співати й грати мелодію дитячої пісеньки М. Красєва «Ялинка» з підібраним та записаним гармонічним супроводом.

220. Скласти (записати), співати та грати варіації – Тарантела у розмірі $\frac{6}{8}$ на тему дитячої пісеньки М. Красєва «Ялинка».

Вар. №1 - Тарантела (визоміна розміру, ритму та застосування неакордових звуків).

221. Співати з тактуванням нотами та зі словами.

Жайворонок Якутська пісня

Помірно

Стал теп - ле - е солн - ца луч, боль - ше нет на не - бе туч,
звил - ся жа - во - ро - нок ввысь, тре - ли звон - ко по - ли - лись.

222. Співати з тактуванням.

Гопак М. Мусоргський

Жваво, весело

223. Наступні приклади співати з ритмічним супроводом. Вивчити напам'ять один за вибором.

Краплинки дощу Б.Бахарх

Andante

224.

Неаполітанська пісенька П. Чайковський

Andante

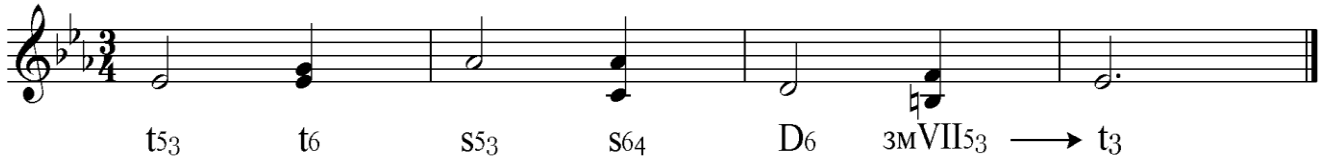
225. У тональності *c-moll* побудувати та співати:

- а) гаму трьох видів;
- б) тритони, зм. VII₅₃ із розв'язанням;
- в) акордову послідовність: **t₆ t₆₄ s₆ D₅₃ D₇ → t₃**.

226. Співати гаму *c-moll* гармонічного виду двоголосно каноном.

227. Дописати відсутні звуки в акордах гармонічного виду *c-moll*. Співати триголосно.

228. Дописати та співати секвенцію.

229. Побудувати інтервали на поданих ступенях *c-moll* гармонічного виду в запропонованому ритмі. Визначити їхню тонову величину (дописати літери до цифр). Впізнати створену мелодію. Співати двоголосно.

230. Співати з тактуванням.

Моє покликання

231. Співати двоголосно. Вивчити напам'ять.

Похилилася на воду

232. Співати з тактуванням.

Мати наша, сива горлиця

І. Карабиць

Andante

233. Побудувати інтервали від наданих звуків тональності *f-moll* у запропонованому ритмі. Впізнати утворену мелодію. Визначити її тональність та розмір. Співати двоголосно.

234. Від наданих звуків побудувати вгору B_{53} , B_6 , B_{64} за зразком:

Зразок

235. Від наданих звуків побудувати вниз B_{53} , B_6 , B_{64} за зразком:

236. Від наданих звуків побудувати вгору M_{53} , M_6 , M_{64} за зразком:

Зразок

237. Від наданих звуків побудувати вниз M_{53} , M_6 , M_{64} за зразком:

238. Побудувати від «*f*» вгору зазначені інтервали та акорди.

239. Побудувати від „a” вгору та вниз: м.2, ч.4, м.6, в.7, м.3, B5₃, M5₃, Зм.5₃, B6, M6₄, D7 із розв’язанням в однойменні тональності.

240. Побудувати від „d” вгору та вниз: м.2, ч.4, м.6, в.7, м.3, B5₃, M5₃, Зм.5₃, B6, M6₄, D7 із розв’язанням в однойменні тональності.

Хроматичні допоміжні та прохідні звуки

Хроматизм* – це підвищення або пониження на півтону натурального ступеня ладу, що призводить до появи випадкових знаків.

* „Хрома” в перекладі з грецької означає колір, барва.

Існують **допоміжні** та **прохідні** хроматичні звуки.

Допоміжний хроматичний звук знаходиться між ступенем та його повторенням.

Він утворюється підвищенням або пониженням **сусіднього ступеня**.

Розрізняються **верхні** та **нижні допоміжні** хроматичні звуки.

Наприклад у тональності До мажор:

а) **верхні** допоміжні хроматичні звуки

б) **нижні** допоміжні хроматичні звуки

Прохідний хроматичний звук знаходиться між двома сусідніми ступенями.

Він утворюється підвищенням або пониженням **того ж самого ступеня**.

За напрямком руху розрізняються **висхідні** та **низхідні** хроматичні звуки. Наприклад у До мажорі:

а) **висхідні** прохідні хроматичні звуки

б) **низхідні** прохідні хроматичні звуки

241. Наступні приклади проаналізувати, визначити хроматичні звуки. Співати з тактуванням. Один приклад за вибором вивчити напам’ять.

242.

243.

Літній вальс

Весело, легко

М. Красев

244.

І кивала, і моргала

Швидко

Українська народна пісня

245.

Ой морозе, морозеньку

Помірно

Українська народна пісня

246.

Колискова

Помірно

Б. Фліс

Спи, мо - я ра - дість, за - сни. Вог - ни - ки згас - ли яс - ні.

Бджіл - ки за - сну - ли в сад - ку, риб - ки по - сну - ли в став - ку.

Мі - сяць на не - бі вста - є, сві - тить в ві - кон - це тво - є.

Мовч - ки ско - ріш по - зіх - ни. Спи, мо - я ра - дість, за - сни.

247. „Прикрасити” надану мелодію хроматизмами за зразком (який необхідно проаналізувати та проспівати).

Зразок:

Умова

Відповідь

Умова

Відповідь

248. Скласти (записати), співати та грати варіації – Сумна пісенька на тему пісні М. Кресева «Ялинка».

Вар. №1 - Сумна пісенька (видозміна ладу, розміру, ритму та застосування хроматичних допоміжних та прохідних звуків).

249. Побудувати від «*h*» вниз надані інтервали та акорди.

м.3 м.7 ч.4 м.2 М6₄ М6 В6₄ В5₃

250. Співати від звуку “*d*” вгору: м.2, в3, ч.5, ч.8, в.6, ч.4, м.7, В5₃, D₇ із розв’язанням.

251. Записати ритм вірша у розмірі $\frac{6}{8}$, починаючи кожен фразу із затакту.

Грає веснонька, розігралася, _____

Вся природонька розспівалася. _____

Ой, радіють всі малі діточки, _____

Навесні ростуть, наче квіточки! _____

252. Визначити інтервали, зробити їх обернення і позначити за зразком.

Зразок

м.6 в.3

253. Згрупувати за долями у розмірі $\frac{3}{4}$, заліговані ноти замінити на відповідні їх сумі тривалості.

Наприклад:

Умова

Відповідь

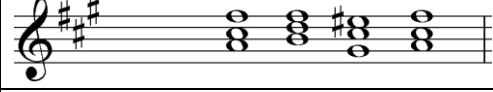
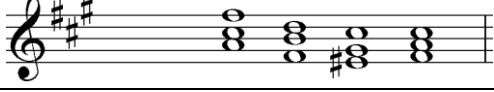

Умова

Відповідь

254. Якщо по горизонталях вписати слова, відповідні поясненням праворуч, у виділеному стовпці з'явиться назва перенесення мелодії в іншу тональність. (Укладач Васелюк Діана)

	П'ятий ступінь ладу
	Знак повторення
	Музичний жанр (пісня, танець, ...)
	Зміщ. акценту з сильної долі на слабку
	... ключ
	Інтервал, що охоплює сім ступенів
	... — сильна та слабка
	Знак, що підвищує ступінь на півтону
	Вид мінору
	Повторення мотиву від різних ступенів
	Цифри біля ключа
	Перехід нестійких ступенів у стійкі

255. У середній колонці наведено назви музичних понять і термінів. Спираючись на свої знання з музичної грамоти та користуючись підказками з колонок праворуч або ліворуч, закресли неправильне визначення (неправильний запис):

	Мелодичний <i>c-moll</i>	
	м.7	
різні ключові знаки та однакові тоніки	паралельні тональності	однакові ключові знаки та різні тоніки
	B6	
	гармонічний <i>fis-moll</i>	
	t_6 s_{64} D_6 t_{53} <i>fis-moll</i>	
	в.2	
<i>Мі мажор</i>	паралельний мажор до тональності <i>g-moll</i>	<i>Сі б мажор</i>
IV ступінь гама	ключовий останній \flat у мажорній тональності це	VI ступінь гама

Побудова інтервалів від звуків*

256. Від наданих звуків побудувати **зб.4** із розв'язанням в однойменні тональності за зразком:

До маж. до мін.

зб.4 м.6 зб.4 в.6 зб.4 м.6
IV III IV III IV III

257. Від наданих звуків побудувати **зм.5** із розв'язанням в однойменні тональності за зразком:

До маж. до мін.

зм.5 в.3 зм.5 м.3 зм.5 в.3
VII I VII# I VII I

258. Від наданих звуків побудувати вгору та вниз велику септиму.

в.7↑ в.7↓ в.7↑ в.7↓

259. Від наданих звуків побудувати вгору та вниз позначені інтервали.

в.6↑ в.6↓ в.3↑ в.3↓ м.2↑ м.2↓ м.7↑ м.7↓ ч.5↑ ч.5↓

Побудова акордів від звуків*

260. Від наданих звуків побудувати вгору та вниз мажорні й мінорні тризвуки.

V₅₃↑ V₅₃↓ M₅₃↑ M₅₃↓ V₅₃↑ V₅₃↓ M₅₃↑ M₅₃↓ V₅₃↑ M₅₃↓

261. Від наданих звуків побудувати вгору та вниз мажорні й мінорні секстакорди.

V₆↑ V₆↓ M₆↑ M₆↓ V₆↑ V₆↓ M₆↑ M₆↓ V₆↑ M₆↓ V₆↑

262. Від наданих звуків побудувати вгору та вниз мажорні й мінорні квартсекстакорди.

V₆₄↑ V₆₄↓ M₆₄↑ M₆₄↓ V₆₄↑ V₆₄↓ M₆₄↑ M₆₄↓ V₆₄↑ M₆₄↓

263. Від наданих звуків побудувати вгору та вниз зменшені та збільшені тризвуки.

3M₅₃↑ ↓ 3b₅₃↑ ↓ 3M₅₃↑ ↓ 3b₅₃↑ ↓ 3M₅₃↑ ↓ 3b₅₃↑ ↓

264. Від наданих звуків побудувати зм.VII53 із розв'язанням в однойменні тональності за зразком:

265. Від наданих звуків побудувати вгору D7 із розв'язанням в однойменних тональностях за зразком:

266. Розв'язати D7 та визначити однойменні тональності.

267. Грати з назвою нот від усіх білих та чорних клавіш: чотири види тризвуків, мажорні та мінорні секстакорди і квартсекстакорди.

268. Грати з назвою нот від усіх білих та чорних клавіш D7.

Музичні приклади для слухового та нотного аналізу

Проаналізувати наступні приклади. Визначити на слух або у нотному тексті:

<p>характер; жанрову основу; темп; розмір; лад (та його вид); тональність; регістр, штрихи, динаміку.</p>	<p>будову періоду (aaaa, aaab, aabb, abbb, aa¹bb¹, abab, abac і т. п.) період однотональний чи модулюючий; принцип розвитку тематичного матеріалу (повтор, секвенція, варіювання, контраст); рух по звуках вивчених інтервалів та акордів</p>
---	---

269.

270.

Образили

Ю. Геворкян

Andantino

p dolce

legato

The score consists of two systems of piano accompaniment. The first system has a treble clef with a whole note chord and a bass clef with a half-note melody. The second system continues the melody in the bass clef. The tempo is marked 'Andantino' and the dynamics are 'p dolce' and 'legato'.

271.

Соната для фортепиано

В. А. Моцарт

Allegro

p

fp

f

The score consists of two systems of piano accompaniment. The first system has a treble clef with a half-note melody and a bass clef with a half-note accompaniment. The second system continues the melody in the treble clef and the accompaniment in the bass clef. The tempo is marked 'Allegro' and the dynamics are 'p', 'fp', and 'f'.

272.

Менует

Ж. Векерлен

Allegretto non troppo

Не - ба свод гладь - ю вод без - мя - теж - ных
от - ра - жён так жи - во, бле-щет пе - ре - ли - вом кра-сок неж - ных.

The score consists of two systems of piano accompaniment. The first system has a treble clef with a half-note melody and a bass clef with a half-note accompaniment. The second system continues the melody in the treble clef and the accompaniment in the bass clef. The tempo is marked 'Allegretto non troppo'. The lyrics are written below the treble clef of the first system.

273.

Полька

М. Глінка

Allegretto

274.

Пасакалія

(фрагменти)

Г. Ф. Гендель

Allegro ma non troppo

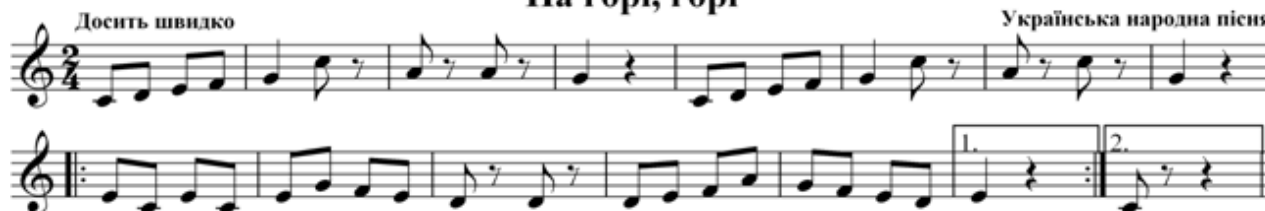
Читання з аркушу Наступні приклади співати з тактуванням

275.

На горі, горі

Українська народна пісня

Досить швидко

276.

Ой попід горою

Українська народна пісня

Помірно

277.

Широкий мосточок заломився

Українська народна пісня

В темпі маршу

Musical score for 'Широкий мосточок заломився' in 4/4 time. The melody is written on a single staff with a treble clef. It begins with a quarter rest, followed by a series of eighth and quarter notes. The piece concludes with a quarter rest.

278.

Чирвоная калиночка

Білоруська народна пісня

Помірно

Musical score for 'Чирвоная калиночка' in 2/4 time. The melody is written on a single staff with a treble clef. It features a series of eighth and quarter notes, with two measures marked with a 'v' above the staff. The piece ends with a quarter rest.

279.

Мала мати одну дочку

Українська народна пісня

Повільно

Musical score for 'Мала мати одну дочку' in 2/4 time. The melody is written on a single staff with a treble clef. It consists of quarter and eighth notes, with two measures marked with a 'v' above the staff. The piece concludes with a quarter rest.

280.

Десь з'явився тут соколик молодий

Російська народна пісня

Жваво

Musical score for 'Десь з'явився тут соколик молодий' in 3/4 time. The melody is written on a single staff with a treble clef. It features a series of quarter and eighth notes. The piece ends with a quarter rest.

281.

Котилася бочка

Українська народна пісня

Швидко

Musical score for 'Котилася бочка' in 2/4 time. The melody is written on a single staff with a treble clef. It consists of eighth and quarter notes. The piece concludes with a quarter rest.

282.

Тече речка по піску

Російська народна пісня

Помірно

Musical score for 'Тече речка по піску' in 6/8 time. The melody is written on a single staff with a treble clef. It features a series of eighth and quarter notes, with two measures marked with a 'v' above the staff. The piece ends with a quarter rest.

283.

Догори по Волзі Російська народна пісня

Повільно

The musical score for 'Догори по Волзі' is written in 3/4 time with a key signature of one flat (B-flat). It consists of two staves. The melody is marked 'Повільно' (Ad libitum) and features several accents (v) over the notes. The piece concludes with a double bar line.

284.

Піють півні Українська народна пісня

Помірно

The musical score for 'Піють півні' is written in 3/8 time with a key signature of one flat (B-flat). It consists of two staves. The melody is marked 'Помірно' (Moderato) and includes accents (v) over the notes. The piece ends with a double bar line.

285.

Під буком Словацька народна пісня

Весело

The musical score for 'Під буком' is written in 2/4 time with a key signature of two sharps (D major). It consists of two staves. The melody is marked 'Весело' (Allegro) and features a lively, rhythmic pattern. The piece concludes with a double bar line.

286.

Кінь вороний Чеська народна пісня

Рухливо

The musical score for 'Кінь вороний' is written in 2/4 time with a key signature of two sharps (D major). It consists of two staves. The melody is marked 'Рухливо' (Allegretto) and includes accents (v) over the notes. The piece ends with a double bar line.

287.

Ці усе ж тия чобати Білоруська народна пісня

Швидко

The musical score for 'Ці усе ж тия чобати' is written in 2/4 time with a key signature of two sharps (D major). It consists of two staves. The melody is marked 'Швидко' (Allegro) and features a fast, rhythmic melody with accents (v) over the notes. The piece concludes with a double bar line.

288.

Посіяла руту-м`яту Українська народна пісня

Швидко

The musical score for 'Посіяла руту-м`яту' is written in 2/4 time with a key signature of two sharps (D major). It consists of two staves. The melody is marked 'Швидко' (Allegro) and includes accents (v) over the notes. The piece ends with a double bar line.

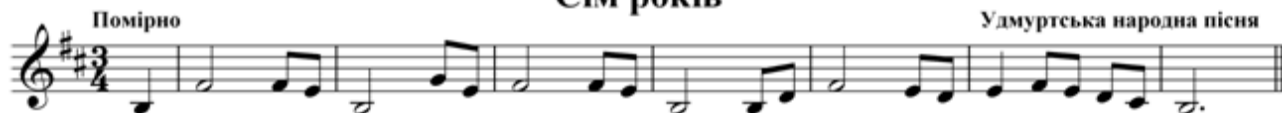
289.

Словацька пісня

290.

Сім років

291.

Пожену я лебеді

292.

На зорі

293.

Хустинка

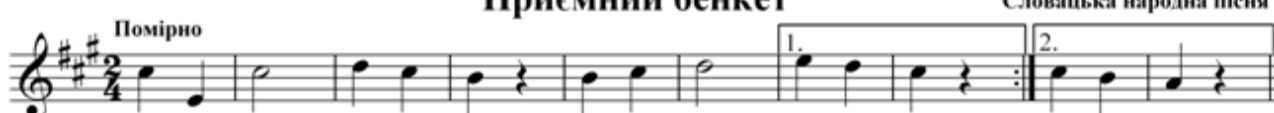
294.

Ой зорнули запорожці

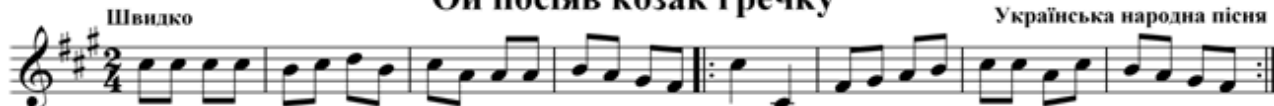
295.

Приємний бенкет

296.

Ой посіяв козак гречку

297.

А у горобейка

Українська народна пісня

Рухливо

298.

За нашою слободою

М. Леонтович

Помірно

Орієнтовні зразки контрольних завдань

Завдання №1. Записати незнайому мелодію в обсязі речення зі створенням другого речення (або заключної фрази).

Орієнтовна складність творів:

Дала мені мамця корову

Українська народна пісня

І шумить, і гуде

Українська народна пісня

Рухливо

Завдання №2. Записати по пам'яті одну з вивчених мелодій.

Орієнтовна складність творів:

Краков`як

з опери "Життя за царя"

М. Глінка

Швидко

Завдання №3. Виконати музичний твір (соло, у супроводі фортепіано або інструменту, яким володіє учень, в ансамблі).

Орієнтовна складність творів:

Дощик

Українська народна пісня

До - щик, до - щик, кра-па - є дріб- нень - ко, я ж ду - ма - ла, я ж ду - ма - ла -

за - по-ро-жець нень - ко! Я ж ду - ма - ла, я ж ду - ма - ла за - по-ро-жець нень - ко!

Завдання №4. Підібрати гармонічний супровід до вивченої або записаної (диктант) мелодії за допомогою внутрішнього слуху. Наприклад:

Україна

Помірно Т. Петриненко

Завдання №5. Транспонувати у тональність *g-moll*.

Пасла дівка лебеді

Поволі Українська народна пісня

Пас - ла дів - ка ле - бе - ді на зе - ле - ній ле - ва - ді.
Гей! До - леж мо - я, до - ле, на зе - ле - ній ле - ва - ді.

Завдання №6. Письмова робота.

Визначити у мелодії за нотним текстом:

- Тональність; вид ладу;
- Розмір;
- Побудову;
- Спосіб розвитку мелодії;
- Рух по звуках інтервалів та акордів.

Наприклад:

Ой у полі береза стояла

Помірно Українська народна пісня

Ой у по - лі бе - ре - за сто - я - ла, на бе - ре - зі зо - зу - ля ку - ва - ла,
пи - та - ла - ся зо - зу - ля бе - ре - зи: "Чом бе - ре - зи гіл - ля не зе - ле - не?"

Варіант Б

1. Прочитати виразно вірш, відчутти його настрій. Записати ритм вірша у розмірі $\frac{3}{4}$:

Осінь в багрянець сади одягає, _____

Сонце за обрій раніше сідає, _____

Листя пожовкле з дерев облітає _____

Скоро красуня-зима завітає! _____

2. Створити другий голос там, де він потрібен.

А вже весна

Українська народна пісня

А вже вес - на, а вже крас - на, із стріх во - да кап - ле,
із стріх во - да кап - ле, із стріх во - да кап - ле.

The image shows a musical score for the Ukrainian folk song 'А вже весна'. It consists of two staves of music in G major and 3/4 time. The first staff contains the melody with lyrics: 'А вже вес - на, а вже крас - на, із стріх во - да кап - ле,'. The second staff continues the melody with lyrics: 'із стріх во - да кап - ле, із стріх во - да кап - ле.'

3. Зробити правильний запис.

Ой минула вже зима

Помірно

Українська народна пісня

The image shows a musical score for the Ukrainian folk song 'Ой минула вже зима'. It consists of two staves of music in G major and 2/4 time. The first staff contains the melody with lyrics: 'Ой минула вже зима, весна вже прийшла, і сонце вже сяє, і вітер вже дме.' The second staff is a blank staff for the student to write a second voice.

4. Прослухати твір (фрагмент твору), наприклад, «Сміливий вершник» з «Альбому для юнацтва» німецького композитора Р. Шумана. Визначити та підписати функції акордів у даному фрагменті твору:

Швидко
mf *sf* *sf* Р. Шуман

The image shows a musical score for the piece 'Сміливий вершник' by Robert Schumann. It consists of two staves of music in G major and 6/8 time. The first staff contains the melody with dynamics *mf*, *sf*, and *sf*. The second staff contains the accompaniment.

Дати відповіді на запитання (підкреслити правильний варіант):

1. Який характер твору?

а) маршовий; б) танцювальний; в) пісенний

2. В якому темпі звучав твір?

а) Adagio; б) Allegro; в) Andante

5. Зіграти в гру «вірю-не вірю». У першій колонці подано твердження. Поставити знак «+» у другу колонку, якщо воно вірне, або в третю, якщо воно хибне.

Твердження	Вірю	Не вірю
B_{53} складається з послідовності м.3 + в.3		
У <i>g-moll</i> зб.4 — це 		
У гармонічному мінорі підвищується VI ступінь		
 — це синкопа		
M_6 складається з послідовності в.3 + ч.4		
зм.5 та зб.4 мають однакову ступеневу величину		
 — це S_{64} у тональності <i>F-dur</i>		

Додаткові завдання* (на розсуд викладача)

Орієнтовний зразок складності

Зразок №1

1. Побудувати й співати у тональності *d-moll* гармонічного виду:

а) гаму;

б) інтервальну послідовність — **м.3 ч.4 зб.4 в.6 в.3 ч.4;**
I II IV III V V

в) акордову послідовність — **t64 s6 t64 D53 D7 t3.**

2. Побудувати й заспівати вгору та вниз від звуку «с»:

ч.4, в.6, B53, M64; вгору **D7** із розв'язанням.

3. Визначити на слух:

а) акордову послідовність у тональності ре мінор — **t53 s64 D6 D64 t6;**

б) від звуків — м.3, в.7, зм.5 — м.3, M_{53} , B_6 , M_{64} , D_7 , гаму нат. мінору.

4. Заспівати напам'ять №

5. Заспівати з аркушу №

6. Виконати знайомий музичний твір (пісня, романс, інструментальна мелодія) з ритмічним або гармонічним акомпанементом на інструменті, яким володіє учень.

Література

Видання українською мовою

1. Афоніна О. С. Сольфеджіо 5 клас. — К.: Нотне видавництво «Мелосвіт», 2008. — 60 с.

2. Ганзіна Т. І. Правила з елементарної теорії музики. — К.: Нотне видавництво «Мелосвіт», 2007. — 76 с.

3. Казак І. І., Амосова Н. В. Музична грамота: навчально-методичний посібник із сольфеджіо та теорії музики. — Рівне, 2007. — 96 с.

4. Павленко Т. П. Сольфеджіо на основі українських народних пісень. – К.: Музична Україна, 2003. – 112 с.
 5. Флис В. В., Якуб'як Я. В. Сольфеджіо для 5 класу. – К.: Музична Україна, 1988. – 79 с.

Видання російською мовою

1. Давыдова Е., Запорожец С. Сольфеджіо для 4 класу. – М.: Музыка, 1984. – 81 с.
 2. Калмыков Б. В., Фридкин Г. А. Сольфеджіо. ч.1. – М.: Музыка, 1989. – 144 с.

ЗМІСТ

ЗА ТЕМАМИ		ЗА ТОНАЛЬНОСТЯМИ
<i>Повторення тональностей</i> (до 3-х ключових знаків).....	3	<i>До мажор</i>
Головні тризвуки ладу та обернення тонічного тризвуку.....	4	
Обернення субдомінантового тризвуку.....	6	<i>Ре мажор</i>
Обернення домінантового тризвуку.....	7	
Обернення домінантового тризвуку.....	8	
Розв'язання субдомінантового та домінантового тризвуків з оберненнями.....	9	<i>Соль мажор</i>
Пунктирний ритм (повторення).....	10	
Розмір 3/8	11	
Класичні (типові) гармонічні звороти.....	12	<i>Фа мажор</i>
Паралельні тональності (повторення).....	13	
Тритони у нат. мажорі та гарм. мінорі.....	15	<i>Сі b мажор</i>
Зменшений тризвук на VII ст. у нат. мажорі та гарм. мінорі.....	17	
Синкопа.....	18	<i>ля мінор</i>
Септима.....	19	
Септакорд. Види септакордів (ознайомлення).....	20	
Домінантовий септакорд.....	22	<i>ре мінор</i>
Обернення мажорного та мінорного тризвуків.....	23	<i>мі мінор</i>
Складний розмір 6/8.....	24	
Літерна система позначень звуків і тональностей.....	26	
Хроматичні допоміжні та прохідні звуки.....	28	
Побудова інтервалів від звуків*.....	28	<i>соль мінор</i>
Побудова акордів від звуків*.....	30	
Музичні приклади для слухового та нотного аналізу.....	32	<i>сі мінор</i>
Читання з аркушу.....	33	
Орієнтовні зразки контрольних завдань.....	34	<i>Ля мажор</i>
<i>Додаткові завдання*</i>	37	<i>фа# мінор</i>
Література.....	40	
	41	<i>Es-dur</i>
	43	<i>c-moll</i>
	45	
	49	
	49	
	50	
	52	
	56	
	59	
	59	